

pulvere, aut cum conferua quadam, aut cum extracto quodam amaro, aut cum sapone albo (TH. BEDDOES observ. on the nature and cure of calculus, sea-scurvy, consumption, catarrh and fever etc. Lond. 1793. 8.) in pilulas redactum, in debellandis ventriculi acore, ardore, tenaci pituita, scrophulis (KIRKLAND l. c. II.), aliisque tumoribus indolentibus et obstructionibus (MONRO l. c. I. p. 106.), in ipso calculo vrinæ (BEDDOES l. c.) soluendis, vlceribus cancrofis sanandis (LA CHAPPELLE ap. DESAVLT journ. de chirurgie à Paris. 8. T. I. 1791.) cum fructu exhibitum sit: Drachmas duas aquae calcis libris duabus solutas quotidie mane per quatuordecim dies continuos assumtas fabulum et calculum mirifice pellere THEDEN (*Unterricht für die Unterwundärzte bey Armeen.* Berlin 1774. 8.) testatur.

C. SALIA NEVTRA.

Sapore minus acri gaudent haec salia, quamvis omni humore priua, neque efferuescunt cum acidis aqua dilutis, neque satis notabiliter cum alcalibus.

a. SALIA NEVTRA GENVINA

Appellare liceat illa, quae ex acidi cum alcali connubio nata sunt, eo quod illorum solutio per aquam distillatam facta ab alcali infuso non turbatur, facile dignoscenda.

Ex

Ex hisce salibus illa, quae in officinis profant, aluum leniter mouent, parciore praebio ingesta vrinam, parciore adhuc, verum saepius repetita, humores attenuant, et obstructa per humores nimium spissos vasa et viscera referant, diurno tamen vsu intestina debilitant, vt, si salem ammoniacum exceperis, corpori viuo ea dosi, quam ferre sine aliis incommodis potest, ingesta, putredinem potius promouere videantur, quam inhibere; cauendum idcirco ab eorum vsu in febribus putridis etalui profluuiis.

Sunt alia horum salium perfecta, ex iusta amborum salium simplicium, quibus constantur, proportione ita composita, vt neutrum dominetur, saporem igitur neque lixiuiosum, neque acidum linguae imprimantia, colores vegetabilium haud mutantia: Huc spectant sal mirabile Glauberi, nitrum, sal commune, sal ammoniacum. Alia sunt imperfecta, ita vt alterutra partium constituentium, et heic quidem alcalina dominetur; hinc sapore paulisper vrinoso pollent, quae acidis soluta sunt, terras et metalla praecipitant, colorem caeruleum, quem brassica rubra aquae impertitur, in viridem, rubrum ligni fernambucani in violaceum, flauum curcumae in rufum conuertunt, et eosdem colores per acida immutatos restituunt: Huc pertinent borax, et sal thermarum Carolinarum.

I. *Sal mirabile Glauberi, Alkali minerale vitriolatum, Mirabile genuinum* (LINN. *Syst. nat.* III. p. 265.) *Natrum vitriolatum, Soda vitriolata, Sulphas sodae*, sapore amaricante, sensu

sensu refrigerii, quem, dum in salua diffluit, per omnes internas oris partes diffundit, crystallorum, quarum specie facile comparet, egregia pelluciditate, facilimo in igne et aqueo quasi fluxu, facili in aqua feruida solutione (vt quinque eius partes quatuor tantummodo aquae exposcant), celeri, si aëri praesertim sicco aut calido opportuna fuerint, in pollen album fatiscientia, forma hexaëdro-prismatica, ita tamen, vt binæ facies oppositæ reliquas latitudine multum superent, ab alcali minerali notis salis neutri perfecti, a sale amaro notis salis neutri genuini, a nitro denique crystallorum forma et fatiscientia, detonatione, si combustilibus mistum igni candenti exponatur, nulla, et effectu, quem solutis per nitri acidum terrae calcareae aut ponderosae, plumbo, hydrargyro aut argento instillata eius solutio per aquam peracta gignit, hos scilicet liquores limpidissimos extemplo turbando, leui opera discernendum.

Praeparationis tamen vitio interdum dominatur in hoc sale acidum, sapore et reliquis notis facile detegendum; aut inquinatur magnesia vel cupri calce; in vtroque hoc casu solutio eius per aquam distillatam facta ab instillato sale alcali soluto turbatur, et si spiritu salis ammoniaci tentetur, in posteriori casu colorem caeruleum monstrat.

Siccum paulo rarius sistit natura, vt tamen aliquando et ex muris (v. e. g. *chemisch. Annal.* 1788. vol. 2. p 195.) efflorescat, et ex rupibus montium e. gr. Valesiae et Heluetiae (*MORELL chemisch.*

chemisch. Annal. 1788. 2. p. 54. 222.), et ex parietibus cauernarum v. g. cauernae Hildesienfis Zwergshoele (HOFMEISTER *chemisch. Annal.* 1790. 1. p. 45.), et ex ipsa terrae superficie e. g. paludi Bohemicae Serpina vicinae (REVSS *chemisch. Annal.* 1791. 2. p. 18 sqq.), vix vnquam tamen ab omni labe terrea liberum, vt posterius praesertim, vtique arte depuratum, saepe pro sale amaro veneat (HOPPE *chemisch. Annal.* 1788. vol. 2. p. 232.), nonnunquam etiam in fodinis, ex quibus sal gemmae eruitur, e. g. austriacis prope Aussee (v. BORN *Abhandl. der böhmisch. Gesellsch.* Vol. 3. p. 187.) occurrens.

Frequentius tamen reperitur aqua solutum, ex qua excoqui facili labore potest; inhaeret ita v. g. fonti Egrano (GREN *chem. Annal.* 1785. vol. 2. p. 326 sq.), inhaeret aquae plurimorum, certe Germaniae, fontium falsorum, nonnullorum adeo copiosum, vt ex ea, quemadmodum ex aqua fontis cuiusdam Hildburghausensis (v. DELIVS *vorläufige Nachricht von dem Sale aperituo Fridericiano oder eröffnenden Fridrichsalze.* Hildburghaus. 8. Edit. 2. 1768.) magno cum fructu elici iste sal queat.

Magna tamen salis huius in pharmacopoliis venalis pars ex sale communi conficitur, nunc, quae inuentoris methodus fuit (Oper. omn. Francof. 1658. 4. p. 495.) ex materia post expulsam per vitrioli acidum ex sale communi spiritum superflite, nunc variis modis et diuersa proportione miscendo sal commune cum alumine (NEVMANN *medicin. Chymie.* 1. p. 282. CONSTANTINI *Chemisch. Journ.*

P. 6. p. 78. DEHNE *neueste Entdeckungen in der Chemie*.
 P. 2. p. 51 sq. *Anonym. Beytr. zu den chemisch. Annal.*
 P. 3. p. 343. FVCHS *chemisch. Annal.* 1789. vol. 2.
 p. 46. TVHTEN *ibid.* 1790. vol. 2. p. 519.), sale
 amaro (SCHEELE *ibid.* 1785. vol. 2. p. 513.), gipso,
 postquam per adfusum alcali volatile sal ammoniacum
 secretum Glauberi iam genitum erat (WENZEL
Lehre von der Verwandtschaft der Körper. p. 463.),
 cum tartaro vitriolato (FVCHS l. m. c.) aut ferri
 vitriolo (NEVMANN l. m. c. et vol. 2. p. 11. 50.
 F...R *chemisch. Journal.* P. 6. p. 78. BALLEN
Beytr. zu den chemisch. Annal. P. 3 p. 112. PIEPEN-
 BRING *chem. Annal.* 1790. vol. 1. p. 510. TVHTEN
 l. m. c. p. 509. LIEBLEIN *ibid.* vol. 2. p. 406. et
 1792. vol. 2. p. 207 sqq.).

Exhibetur hoc sal mirabile nunc crystallorum
 forma, nunc in pollen album dilapsum, qua qui-
 dem posteriori forma, quum fatiscendo omnem
 fere aquam ad efficaciam eius perparum facientem
 et dimidium sui ponderis amiserit, longe potentius
 agit, vt dimidio minori praebio opus sit; ceterum
 pro alio atque alio scopo modo maiore modo mi-
 nore; si aluum mouere velis, quo quidem fine
 propter vim suam refrigerantem minus stimulantem
 in febribus plurimis reliquis salibus neutris praestat,
 crystallorum vncia dimidia ad vncias duas, si lo-
 tium pellere, aut obstructa vasa referare, scrupulo,
 drachma vna ad vnciam dimidiam opus est.

Praestat, nisi dilapsum in puluerem sale-
 m praescribas, exhibere aqua solutum, quam siccum,
 et quum sapor eius a quouis acido adiecto multo

E

gratior

gratior fiat, huic iungere; ita v. g. soluere potu acidulo ex succo malorum citreorum parato, Limonade dicto, et diluere adhuc aqua e cinnamomo distillata: Iuuat aliquando mannam, pulpam tamarindorum vel alia eiusmodi admiscere.

Dosi minori egregie inferuit soluendis viscerum (TROMSDORF progr. de sale mirabili Glauberi. Erford. 4. 1771. p. 16.), praesertim mesenterii glandularum, obstructionibus, et sanandae, pro-
uenienti toties ex hoc fonte infantum atrophiae, vt sint, qui inter medelas huic malo opponendas principem huic sali sero lactis soluto locum concedant (LANGE miscellae veritates de rebus medicis. Luneb. 1774. 8.); posteriori sine melle, extractis amaris, vel sali quoque ammoniaco iungendus.

Clysmatibus etiam, quibus canalis intestinorum a sordibus liberatur, addi potest; et quum, dum aquam subit, ingens excitat frigus in aqua solutus, fomentis illis frigidis nuperius ad sanguinis profluvia sistenda tantopere celebratis, medio etiam aestatis feruore materiam praebet eximiam, tanto potio-rem, si consortio salis ammoniaci stipatus sit.

2. *Nitrum*, (LINN. *Syst. nat.* III. p. 262.) *Nitrum commune*, *prismaticum*, *vulgare*, *Alcali vegetabile nitratum*, *Nitras potassae*, sapore amaro, refrigerii sensu, quem, in ore diffuens, diffundit, crystallorum forma hexaëdro-prismatica, virtute refrigerante sali mirabili affine; at sapor magis acris, tardior ac paulo difficilior in saliuua perinde ac in aqua dissolutio,

tio, prismatis facies aequales iam obiter examinanti discrimen indicant; accedit, quod nitrum aëri libero opportunum nunquam dilabatur, neque, modo purum sit, humefcat, et quod prunis inspersum detonet; posteriori hac nota ab omni alio sale haëtenus medicinali fatis distinctum.

Venale tamen nitrum crebro terreis aliisque salibus, sale praesertim culinari, inquinatur, quorum si penitus expers sit, eius per aquam distillatam facta solutio neque per lixivium ex cineribus clauellatis paratum limpidum, neque per argentum aqua forti solutum atque intillatum turbatur.

Rarius et hic sal in naturae sinu iam purus et perfectus occurrit; prostant tamen praeter alia diutius cognita in aliis orbis nostri partibus obuia exempla certiora bina, alterum prope *Molfettam Apuliae* (ZIMMERMANN in *Beytr. zu den chem. Annal.* vol. 4. p. 1 sq.), alterum Franconiae in cauerna montis, cui castellum Homburg superimpositum est (PICKEL *chem. Annal.* 1791. I. p. 325.): Maxima autem nitri pars artis auxilium requirit; alia ex terris, quas natura iam offert nitro grauidas, aut ex materie murorum, ex quibus efflorescit, maior longe ex terris cum materiis putrescentibus vegetabilibus, praesertim autem animalibus permixtis, et libero aëris contactui per longum temporis spatium opportunis, eruitur.

Nitrum interno potissimum vsui destinatum generalibus quidem dotibus cum ceteris salibus

E 2

neutris

neutris conuenit, at maiorem multo poscit circum-
 spectionem, quam vulgo putatur, quum nuperiora
 infortunia docuerint, immoderatum atque intem-
 pestium eius vsum necem attulisse; ita intra binos
 dies nitri drachmas sex cum duabus cremoris tartari
 commistas puero (*allgemeine Litteraturzeitung*. 1788.
 Dec. p. 796.), ita vnciam vnam aegroto (*LA FLIZE*
Journal de medecine, chirurgie, pharmacie. T. 71.
 1787. Jun.); vncias duas in homine cetera sano
 et robusto ventriculi dolores, tormina, vomitum
 violentum, sub finem cruentum, valetudinem diu
 vacillantem *FALCONER* (*memoirs of the med. soc.*
 at London Vol. III. 1792. app. n. IX.), vnam
 cum dimidia nitri meraci feminae lethalem inflam-
 mationem et gangraenam concitasse refert *SOVVILLE*
 (*Journal de medecine, chirurgie, pharmacie etc.*
 Vol. 73.): A drachma vna quotidie deglutita
 natam vidit brachii paralyfin *ALSTON* (ap. *MONRO*
 l. c. Vol. I. c. 5. sect. 4. p. 159.). Est enim
 nitro ingens vis, partes, quas contingit, relaxandi,
 ipsas vitae vires debilitandi (*ALEXANDER medicini-*
sche Versuche und Erfahrungen überf. Leipz. 1773.
 8. p. 78 sqq.), vt ea de caussa, si potissimum lar-
 giori paulo manu, aut per longius temporis spa-
 tium, aut debilibus exhibeatur, digestionis officinam
 mirifice turbet, cardialgiam, oppressiones pectoris,
 vomitum, alui profluuia, alia symptomata (*ALEXAN-*
DER l. c. p. 80. 86. 89) excitet, et, quamuis ex-
 tra corpus animale viuum carnibus, sanguini, aliis
 humoribus additum (*PRINGLE philosoph. Transact.*
 Lond. 1755. nr. 496. art. 2. p. 525 sq. et *ALEXAN-*
DER l. c. p. 14 sq.) putredinem potentissime arceat,
 eaque

eaque virtute plurima reliqua salia neutra genuina vincat, homini tamen viuo ea dosi, quam ferre sine aliis incommodis valet, ingestum, putredini potius faueat, ideoque in febribus putridae et malignae indolis tum ea dote tum aluum nimis stimulando et in vlceribus potissimum senum, nisi (BECCHER apud III. RICHTER *chirurgische Bibliothek*. Vol. 8. Gött. 1785. 8. p. 103.) sanguis spissitudine nimia peccet, noceat.

Eadem est causa, quare medici hoc nitro vix vnquam vtantur eo scopo, vt aluum ducat, frequentius scrupuli simplicis vel duplicis pondere aliis aluum laxantibus adiiciant: Neque, licet magna sit eius vis, si experimenta extra corpus viuum instituta (FR. HOFFMANN *diff. de salium mediorum excellente in medendo virtute in opusc. medico-practicis*. Hal. 4. 1737. Dec. II. n. 1. §. 16. p. 301. *Observationes physico chemicae selectiores*. Hal. 1736. 4. L. 2. Obs. 1. n. 5. p. 103. *Medicin. rational. systemat.* T. III. p. 470. I. BOECLER *an nitrum sanguinem resoluat aut coagulet?* Argentor. 1741. 4. §. 7.) consulas, sanguinem dissoluendi, maior, quam plurimis aliis salibus neutris, propter memoratas iam dotes, in morbis a nimia humorum spissitudine proficiscentibus diuturnis, continuatum medicaminum vsu postulantibus, non adhibetur. In pedum tamen vlceribus scrupuli, imo sensim drachmae vnus et dimidia pondere ter vel quater de die exhibitum, et aliquot camphorae granis, vel spiritus salis armoniaci guttis temperatum egregie efficax expertus est ROWLEY (*essay on the*

cure of ulcerated legs without veff. London 8. Ed. 2. 1771.) et SCHNEIDER (apud III. RICHTER *chirurgische Bibliothek*. Vol. V. p. 543.).

Eximia autem est eius virtus refrigerans, fortior, quando vix, antequam ab aegro deglutitur, aqua soluitur (ALEXANDER l. c. p. 86.), in febribus, et, quum pulsuum numerum imminuat, et circulo humorum nimis vegeto quasi extemplo moderetur, egregius eius vsus in febribus inflammatoriis puris et simplicibus, si singulis horis aut sesquihoris bini eius scrupuli cum aqua meraca (ALEXANDER l. c. p. 88.), aut in rheumatismo, praecipue acuto (MACBRIDE *introduction to the theory and practice of physic*. London. 4. 1772. vol. 2. p. 497.) viginti quatuor horarum spatio drachmae sex (VAN SWIETEN l. c. vol. 5. p. 679.) aut decem (BROCKLEBY *Beobachtungen zur Verbesserung der Kriegslazarethe und der Heilart der Feldkrankheiten übers. v. CHR. G. SELLE*. Berlin 1772. 8. p. 76. 77.), decocto tepido hordei, aenae, emulsione aliove potu solutae propinentur, qua posteriori cautela adhibita nimia quoque eius vis refrigerans ventriculo, debiliorum potissimum, toties nociva, infringi feliciter, et nitrum in medicamen sudorificum converti potest; tum eodem scopo, tum in morbis pectoris, quibus nitri vsus conducit, ne ad tussim irriteret, cum saccharo aut gummi arabico in pulverem conteri (*Pulvis nitrosus*) vel in trochiscos (*Trochisci e nitro*) compingi poterit.

Ex hac eius refrigerante virtute fluit sine dubio altera, quae spalmos sedat; quare multi eius

eius vsum in spasms abdomen eiusque viscera constringentibus, alii in sanguinis (STAHL opusc. chymico-physico. medic. Hal. 1715. 4. mens. Mart. p. 572. et DICKSON medical observations and inquiries by a Society of Physicians in London. Vol. 4. 8. 1771. n. 16. p. 206.) profluviis, et haemoptoë praesertim coërcendis commendarunt, siue spermate ceti exceptum, siue cum octo conseruae rosarum partibus in electuarii formam redactum, ita vt eius electuarii frustulum nucem moschatam magnitudine aequans quater vel octies per diem fumerent aegri, siue (HARTMANN nou. act. reg. scient. societ. Vpsal. vol. 1. p. 104. BVRY diff. de nitri effectibus in corpus humanum. Giesl. 1780. 4.) frumenti spiritu ardente, ita vt nihil amplius nitri soluat, solutum, quae quidem posterior methodus periculo vix caret.

Neque neganda est vis nitri lotium pellens; quicquid certe in leucophlegmatia et hydrocele dissipanda effecit (RICHARD Journal de medecine, chirurgie, pharmacie etc. à Paris. 1768. T. XXIX. Aug. n. 5.) drachma eius aquae mensura soluta, continuato per quatuordecim dies vsu, huic tribuas: Multum pariter facere videtur ad eum nitri effectum, quem teste inter alios LANGIO (de remed. Brunsvicensium domesticis p. 166. 167.), praemisso ad aluum laxandam mercurio dulci, et data simul singulis diebus mane terebinthina cruda, nitri scrupulus aqua solutus atque ante decubitum exhaustus, in pollutionibus nocturnis, gonorrhoea, penis erectione dolorifica praestitit, quamuis maiore

dosi v. g. ad drachmas sex fero lactis tepido solutum et quotidie deglutitum vrinæ ardorem ac difficultates, ex causa siphylitica natas, auxisse potius expertus sit ALEXANDER (l. c. p. 95.), et carere se malle aduersus gonorrhoeam hoc sale testetur Clariff. HAHNEMANN (ap. MONRO l. c. p. 159.).

Cum hoc nitro omnibus notis conspirat, nisi velis sale communi adhuc inquinatum esse (*v. Beytr. zu den chemisch. Annal.* Vol. III. p. 319. et HECHT *chem. Annal.* 1787. vol. I. p. 526.) sal a Saxoniae quodam artifice HERMANN *mirifici* titulo condecoratum, et tanquam arcanum et panchrestum remedium enormi pretio venditum. Neque abludit, nisi iactura aquae crystallis nitri earumque pulveri inhaerentis ignis vi dissipatae, nitrum tabulatum, consilio immort. BOERHAAVII (*El. chem.* vol. II. p. 389. n. 1. 2.) et Clariff. HAGEN (*Lehrbuch der Apothekerkunst.* Ed. 4. Vol. II. 1792. p. 234.), sine sulphuris additamento liquatum, et in rotularum formam redactum.

Externus quoque nitri aqua vel aquosis humoribus soluti vsus tentatus et commendatus a medicis fuit: Ita BROCKLESBY (l. c. p. 78.) militibus rheumatismo acuto correptis praeter internum nitri vsuum optimo cum euentu ad aluum aperientem enemata iniici iussit, quae singula nitri sesquivnciam recipiebant; additur quoque refrigerandi et constringendi scopo gargarismatis, in tonsillarum relaxatione, et variis anginae speciebus adhibitis, et quum eo praesertim tempore, quo aquam subit, huic frigus fatis notabile conciliet, fomentorum frigidorum

gidorum aduersus sanguinis profluvia efficacitas eius auxilio augeri mirifice potest.

PRAEPARATA.

Spiritus nitri, Aqua fortis, v. Acidum nitri.

Lapis prunellae, Sal prunellae, Crystallus mineralis, vulgo Nitrum tabulatum, non est nisi nitrum cum octaua sulphuris parte fufum, et in rotularum formam redactum, hinc si efficaciae salutaris rationem habeas, parum a nitro ipso abluens, quippe cuius exigua tantummodo portio, sulphuris vel potius acidi, quod ardendo largitur, consortio in alterius falis, tartari vitriolati, indolem transit: Angina laborantibus potissimum praecipitur eius vsus in gargarismatibus.

Sal polychrestus, multis a GLASERO, aliis a BOERHAAVIO (*Elem. chem. vol. II. p. 390.*), LEMERYO (*Cours de chymie. à Bruxell. 1744. 8. p. 440.*) aut Parisiensibus denominatus, HARTMANNO (*prax. chymiatr. P. II. C. 205.*) *Nitrum fixum* dictus, nitro cum sulphuris aut aequali, aut ea certe copia, quae catillo iniecta sine flamma caerulea ardet, deflagante natus, vulgari certe modo paratus, indole et viribus vix a tartaro vitriolato discrepat, tametsi facile largiar, alio procedendi modo salem emergere, qui propius ad tartarum vitriolatum volatilem accedit: Humores spissos, praesertim pituitam tenacem attenuat, obstructions ex eo fonte promanantes tollit, morbos, praecipue chronicos, e. g. febres intermittentes (BOERHAAVE l. m. c. p. 391. 392.), inde oriundas, feliciter sanat

si assiduo simul feri lactis vsu aegris iniuncto drachmae eius duae multa aqua solutae, mane per multos dies continuos ingeruntur.

Nitrum fixum, Nitrum alcalisatum vocatur illud sal, quod a nitro cum carbonum puluere in catillo candente deflagrante superat, verum alcali vegetabile aëre fixo imbutum (*Carbonis potassae*) cineribus clauellatis depuratis, siue indolis chemicae, siue potentiae, quam in corpus animale exercet, rationem habeas, similitimum, vt certe praeconia medicorum huic sali tanquam medicamini discutienti, resoluenti, lotium pellenti praerogatiuam prae aliis salibus lixiuis concedentium, aeuigenio tribuas, genuinam salis indolem praetervidenti.

Liquor nitri fixi, Alcahest ab aliis *Helmontii*, ab aliis *Glauberi* nomine insignitum, non est nisi nitrum fixum, ad aëris contactum deliquescens, siue humore ex atmosphaera attracto dissolutum, eandem ergo cum lixiuio ex sale tartari aut cineribus clauellatis parato et indolem et efficaciam, lotium pellentem, pituitam incidentem, in hydrope toties desideratam, exerens, quicquid etiam GLAUBERVS (pharmac. spagy. P. 2. Amstelaed. 1654. 8. p. 45 sqq.) eiusque affectae obloquantur.

Nitrum causticum, (CARTHEUSER elem. chem. Francof. ad Viad. 1766. 8. p. 169.) *Sal reguli antimonii martialis causticum* (FR. HOFFMANN obseruat. physic. chemic. selectior. L. III. obs. 5.), *Nitrum per metalla fixatum*; *Lilium minerale* (NEVMANN lectio. public.

public. vom Salpeter, Schwefel, Spießglas und Eisen. Berlin. 1732. 4. p. 356.) Deflagrando cum metallis (DEHNE *Versuch über die scharfe Tinctur des Spießglaskönigs*. Neue Aufl. Helmst. 1784. 8. p. 193 sq.), ferro (STAHL *materia medica* p. 177. §. 52. et *Einleitung zur Chemie*. p. 192. §. 41. 42. ZIMMERMANN apud NEWMANN *Chymie*. Vol. II. p. 1408. 1409.), stanno (STAHL *Einleitung zur Chemie*. §. 41. 42. BAVME' *chym. experiment. et raisonnée*. à Paris. 8. Vol. II. 1773. p. 497.), cupro (SCHVLZE *chemisch. Versuch*. §. 34. 35. p. 22. LVDOLF *Einleit. in die Chemie*. §. 41. 71. p. 351. 584. 585.), zinco (LVDOLF l. m. c. §. 70. BAVME' l. c. p. 364.), plumbo (DEHNE l. c. p. 201.), et potissimum cum antimonii, quem vocant, regulo martiali (FR. HOFFMANN *obseruat. physic. chem.* L. III. n. 4 et 5. p. 253 sqq.), nitrum et alcalinam nanciscitur, et causticam indolem, vt fonticulos celerius (FR. HOFFMANN l. m. c. p. 253.) excitet, quam alia caustica, facile nunc etiam spiritu vini dissolendum, vt efficacem quidem, quatenus ab alcalina indole pendet eius virtus, *tincturam tartari*, efficaciorē sane, quam sal tartari vulgare, aëre fixo adhuc onustum, praebeat, at metallorum contineat nihil, licet a metallis *tinctura metallorum* (VIGANI *medulla chymiae*. Norimb. 1718. 8. p. 24.), et praefertim ab antimonio, cuius regulus in formulam medicamenti vt plurimum receptus fuit, *tinctura antimonii* et quidem ob notabilem fatis acrimoniam, *acris* (DEHNE l. c. p. 18 sqq.); vel eo, quod regulus antimonii recipiebatur, *regulina* (Dispensatorium Brandenburgicum. Erford. 1758. fol. p. 205.), vel quod

quod prae reliquis indolem alcalinam prae se ferebat, *alcalina* (STAHL opuscul. chymico-physico-medic. mens. Dec. p. 505.), vel quod iam dudum nihil antimonii spiritum subire olfecerunt, *spuria* (CARTHEUSER pharmacolog. Berol. 8. 1745. p. 311.), vel a GLAUBERO (STAHL materia medica. 8. Dresd. 1728. p. 177. §. 52.), FR. HOFFMANNO (Pharmacop. Wirtemberg. Stuttgart. 1771. fol. p. 212.), aut MONKENIO (ZIMMERMANN *allgem. Grundf. des theoretisch-practischen Chemie.* 4. Dresd. P. I. p. 187.) denominata sit, ab aliis etiam ob rutilum colorem, quo ad flores lilii bulbiferi accedit, *Lilii* et quidem *Lilii Paracelsi* (A. LIBAVIUS epistol. chymic. Francof. 1595. 8. L. I. Ep. 32. p. 283. 284.) titulo condecorata.

Nitrum sibiatum, Nitrum antimoniatum, Nitrum anodinum, Anodinum minerale. Deflagrando cum tertia antimonii crudi parte nitrum abit in salem, qui aquae feruidae ope extractus, et humore omni per ignis vim iterum expulso superstes, ex nitro adhuc integro, (nisi velis, partem eius acidi contactu materiae combustibilis igne tortae immutatam esse, et cum alcali laxius cohaerere) tartaro vitriolato, et alcali vegetabili, quod portionem antimonii combustam dissolutam in se continet, et terendo cum sale ammoniaco odore alcali volatilil affurgente sese manifestat, conflatus est. Praedicat eximiam eius efficaciam resoluentem et sudores pellentem inter recentiores III. SELLE (in notis versioni libri BROCKLESBY supra citati adiectis p. 104.) in febribus acutis, praesertim inflammatoriis, si quotidie drachmae eius duae aegro propinentur.

3. *Nitrum flammans* (LINN. *Syst. nat. III. p. 263.*), *Nitrum semiuolatile*, *Nitrum ammoniacale*, *Nitrum regeneratum non fixum*, *Nitrum pblogiston*, *Sal ammoniacum nitrosum*, *Alcali volatile nitratum*, *Nitras ammoniaci*. Crystallorum forma, fluxu in igne facili, detonatione, quando prunis inspergitur, cum nitro vulgari concordat; at facilius longe soluitur aqua, fortius longe vellicat linguam, aëri opportunum humescit, prunis inspersum totum in auras auolat, cum calce tritum alcali volatilil odorem eructat.

FASELIUS (progr. de nitro semiuolatili egregio aduersus febres malignas atque exanthematicas remedio. len. 4. 1762. p. 6.) experientia nixus vsus huius salis a granis sex ad scrupulum dimidium vsque exhibiti, in febribus exanthematicis, vitae viribus nimis debilitatis et siue expellendo exanthemati, siue in superficie conseruando imparibus, perinde ac in malignis ad lotium pellendum commendat.

4. *Sal commune*, *Sal culinare*, *Sal*, *Alcali minerale salitum*, *Alcali minerale muriatum*, *Muria* (LINN. *Syst. nat. III. p. 260.*), *Murias sodae*, nunc solida forma ex terrae sinu erutum (*Sal gemmae*, *Sal fossile*, *Sal caeduum*), nunc ex aqua marina (*Sal marinum*), vel lacuum fontiumque (*Muria fontana*) salforum excoctum, modo purum fit, semper idem, saporis proprie falsi, aqua facile soluendum, et dissipata sensim leni eoque continuo calore aqua in crystallos cubicas

cubicas aggregatum delabens, quae prunis inspersae cum crepitu (*Sal decrepitatum*) in minora frustula diffiliunt, et cum aqua, ad crystallorum formam et pelluciditatem faciente, vtriusque huius dotis iacturam faciunt, aëri libero quando exponitur neque fatiscens, neque si, quod raro occurrit, omnino purum sit, humescens, a vitrioli oleo infuso vehementer excalescens plurimosque vapores ex cinereo albos acerrimos foetidos eructans. Modo purum sit sal, eius per aquam distillatam facta solutio neque ab infillato cinerum clauellatorum lixiuio, neque a terra ponderosa falis acido soluta turbatur.

Stimulando fibras, atque incidendo tenacem pituitam, sal commune, vulgatissimum nostrorum ciborum condimentum, digestionem alimentorum iuuat, eoque homines, perinde ac animalia domestica, quorum pabulo interspergitur, contra multos morbos munit, ex huius officinae labe ortum ducentes: Quum praeterea carnibus per annos conseruandis quotidie inferuiat, magnam ei inesse vim putredinem inhibendi facile colligas; refragantur tamen huic sententiae PRINGLI pericula, qui, (I. c. n. 496. art. 2. et 5.), nisi enormi copia, quam corpus ferre vix valet, ingestum, eo gradu hanc virtutem non exercere, vt medicus multum adiumenti sperare exinde possit, minori copia adiecta corruptelam potius arcessi, expertus est, vt valde probabile sit (I. LIND tr. on the scurvy. Edinb. 1753. 8. p. 86 sqq.), crebrum et quotidianum carnis salitae vsum ex praecipuis esse causis scorbuti,
nautis

nautis toties infesti, et si quando hominem (DIEMERBROECK de peste Arnh. 1646. 4. L.2.) a peste tutum praestitit, vix facultate putredini aduerfante id perfecisse.

Conuenit vero fal culinare facultate aluum ducendi (Medical transactions published by the college of physicians in London. London. 8. Vol. I. n. 4. p. 54 sq. GREDING ap. LVDWIG aduerfar. medico-practic. Lips. 8. Vol. II. P. 2. 1772. 8. n. 5. p. 314 sqq.) cum reliquis falibus neutris genuinis, vt tamen plurimis reliquis vehementius irretet, aestum, sitim, facilius quoque vomitum, ventriculi spasmos, ardorem etc. cieat, largiori paulo manu ingurgitatum: Praecellit autem aliis dotibus fal commune; ita siue aqua solutum, vt tamen vices huius per artem peractae solutionis supplere etiam possit aqua falsa natua seu marina seu fontium (FR. HOFMANN medic. ration. syst. supplem. 1740. p. 84.) ad decem vsque uncias (GREDING l. c.) et libras adeo duas (Medical transactions l. c.), siue siccum quotidie, ieiuno adhuc ventriculo (HEBERDEN medical transactions Vol. I. RVSH medical inquiries and observations. Philadelph. 1789. 8. art. 11.) commissum exterminandis et necandis tum vermibus tum muscarum laruis, aliquando in ventriculo nidulantibus, egregie inseruit: Ipsam adeo epilepsiam forsan ex hac causa natam tribus quotidie per tres menses continuos falis communis cochlearibus deglutitis sublatam esse, testimonium exstat (*Landarzt. St. 12.*). Stimulo praeterea, quem in ventriculum exserit,
nimias

nimias humorum versus alias partes congestiones diuertendo, obseruante multoties perspicacissimo Americanorum medico RVSH (l. m. c. art. i.), in haemoptyseos accessu ipso, si cochleare eius aegroti porrigitur, adeo prodest, vt deglutito sale sanguis profluere desinat; eadem ratione adhibitum, tum Clar. MICHAELIS, tum. Cl. SCHIPPEN et SCHIELES (apud Ill. RICHTER *chirurg. Bibliothek.* Vol. VII. p. 82 fqq.) testibus, et in hoc, et in aliis sanguinis fluxibus similis euentus exceptit.

Quum pituitam valide incidat, multaeque obstructions et viscerum et glandularum ab accumulata tenaci pituita pendeant, facile explices egregium successum, quem B. HIRSCHEL (*Berlinisch. Sammlung zur Beförderung der Arzneywissenschaft. etc.* Berlin. 8. Vol. IV. 1772. P. III. art. 2. p. 234 fqq.) in dissipanda lienis obstructione, male curatam febrem quartanam excipiente, a sale communi primis septem diebus ad duo, subsequenter septem ad vnum cochleare quotidie ingesto, expertus est, perinde ac illum, quem alii (v. g. *Landarzt* l. c.), Angli, teste Cl. HVNCZOVSKY (*medizinisch-chirurgische Beobachtungen.* Wien 8. 1783.) in scrophulis dissipandis, a cochleari minore per dies exhibito vidisse se testantur; ne dicam, et RONDELETIVM suo pulueri contra scrophulas adiecisse sale communi, et partem efficaciae, quam alio loco enarrandam tum aethiops vegetabilis, tum spongia vsta, tum aqua marina in scrophulis sanandis edit, huic salı deberi.

In

In lue bouilla, morbis ouium, praesertim a vermibus aut obstructionibus oriundis, perinde ac equorum morbis variis vsus huius salis commendat RAV (*Abhandl. der churfürstl. bayerisch. Academie der Wissenschaften*. München 4. Vol. I. 1763. P. II. art. 2. p. 170 sqq.).

At externo quoque multiplici vsu medicis inferuit sal commune: Homines lipothymia correptos, si ori infricetur, aqua suffocatos, si vniuersa corporis superficies per integras horas eo perfricetur, aut si homines isti in sale hoc calefacto cineribus aut arenae misto ad collum vsque sepeliantur, aëre vel vaporibus nociuis in asphyxiam delapsos, aut apoplecticos, si enematis et suppositoriis drachma eius vna, vel binae adiiciantur, stimulo suo saepe suscitatur; sunt qui vulnera, ab animalibus rabidis inflictâ hoc sale aqua soluto lauari iubent; alii (KALM Kongl. Svensk. Academ. Handling. Stockholm. 8. vol. 14. pro anno 1753. trim. 3. art. 3. PORTER et STRONG philosoph. Transactions. vol. 54. pro anno 1765. art. 27. p. 242 sqq.) sale hoc, searificatione praemissa, vulnere insperso homines a serpente crotalophoro fauciatos seruasse se testantur. Solutum in aqua sale palpebrarum tumores cysticos discussos fuisse perhibet DESHAIS GENDRON (*traité des maladies des yeux et des moyens et operations propres à leur guerison*. à Paris. 12. I. 1770.), tumorem oedematofum capitis infantum recens natorum LEVRET (*journal de medecine, chirurgie, pharmacie*. T. 37. 1772.); vna cum sapone aqua solutum ad cerumen aurium induratum emolliendum

F

et

et surditatem inde natam tollendam commendatur (Mémoir. sur les sujets proposés pour le prix de l'academie de chirurgie. à Paris. 8. T. IX. 1778.

Idem sal decrepitatione aqua sua orbatum aquosos humores trahit, hinc sacculus saepius renovatis inclusum et calidum scroto impositum in hydroceles medicatione, aliis partibus oedemate affectis commendatum a BOERHAAVIO (mater. med. p. 211.): Prodest porro vi sua discutiente, fomentis additum, in suffusionibus, cum pipere commistum vuulae prolongatae, nec desunt, qui cum oleo permistum et infricatum, aut cum oleo rosarum et camphora in cataplasmatibus formam redactum, podagricis membris applicari iubent: Alii ob vim exsiccantem sulphuri et aquae iunctum in morbis cutaneis, et scabie potissimum commendarunt. De aqua marina, quae partem suae efficaciae huic sali debet, alio loco dicetur.

PRAEPARATA.

Spiritus salis acidus. v. supra.

Spiritus salis dulcis. v. supra.

Alcali minerale. v. supra.

Sal mirabile Glauberi. v. supra.

5. *Sal ammoniacum, Sal armoniacum, Alcali volatile salitum, Muria ammoniaca* (LINN. *Syst. nat. III. p. 262.*), *Murias ammoniaci.* Sapore acriori, quam qui in reliquis salibus neutris genuinis percipitur, perquam ingrato, humorem ex aëre attrahendo, cui per aliquod tempus

tempus exponitur, aquam, etiam frigidam, facillime subeundo, et si contusum prunis inspergatur, sine vlllo strepitu, fumi albi specie totum in auras auolando, cum vitrioli oleo infuso violenter efferuescendo et vaporem acerrimum ex cinereo album eructando, si cum calce teritur, odorem alcali volatilis emittendo, aquam fortem in aquam regis commutando, leui opera a reliquis salibus officinalibus distinguitur.

Parciori manu iam perfectum natura nobis subministrat hunc salem; occurrit tamen in montibus igniuomis, et stratis terrae incensis, quamuis rarius purus, quam aliis salibus, sulphure, ipsa interdum arsenici calce inquinatus: Plurimus arte paratus, olim ab Aegyptiis, quasi monopolium foret, exercita, adeo vt hodiernum multus alieno plane loco confectus, aegyptii nomine salutetur, nunc per omnem Europam diuulgata, et in Belgio, Anglia, Gallia, Heluetia, Germania frequenter celebrata, ita vt alii iique quidem pauciores via humida, alii, quemadmodum quondam Aegyptii, via sicca vel sublimatione procedant, et more Aegyptiorum salem in placentae formam compingant, fuliginis crusta vt plurimum cinctum.

Peccat tamen hic etiam per artem paratus sal non raro, nunc ratione partium illum constituentium, ita vt modo acidum, modo alcali dominetur, naeuo per notas supra memoratas facile detegendo, nunc immixtis variis alienis, sale communi, qui salem igne torquendo, decrepitatione se prodit, terreis, et a plumbeis vasis, in quibus

in nonnullis officinis ista fabricatio peragitur, ipsa plumbi calce, quae inquinamenta mox se manifestant, salem comminutum inspergendo cochleari ferreo candenti; genuinus enim sal totus auolat, impurus partes illas peregrinas relinquit, quae quoque, si terreae aut metallicae sint indolis, remanent, quando sal iis infectus aqua soluitur.

Sal hoc ammoniacum, inter omnia medicata facile princeps, interno aequae ac externo vsu mirifice stimulat, humores tenaces ac stagnantes egregie dissoluit, putredinem potentissime arcet.

Interno vsu iam dudum inclaruit, propter saporem maxime ingratum, et vim humorem attrahendi, quam potissimum exercet in salia, quorum crystalli aqua abundant, v. g. sal mirabile, tartarum tartarifatum, rarius pulueris forma, et, si quidem haec eligatur, nunquam iam dictorum salium confortio porrigendus, melius multo forma soluta propinatur, qua etiam sapor ille aegrotis toties detestatus facilius sine dispendio virium, v. g. succo liquiritiae inspissato mitigari potest.

Dosis, qua exhibetur, pro alio atque alio medici scopo, aegri sexu, aetate, conditione, morbi indole alia atque alia, vt a scrupulo dimidio ad drachmas duas, interdum singulis binis horis deglutiendas adscendat.

Primo igitur suo stimulo irritat ventriculum atque intestina, vt sordes inhaerentes tanto felicius exturbent, in stomachi ideo vitiis praedicatus praeprimis a FR. HOFFMANNO (Obersuat. physico-chemic.

chemic. felectior. L. II. Obf. 19. p. 184.), quibus certe medebitur, si quidem a torpore, aut accumulata in his partibus pituita tenaci prouenerint.

Insignis enim eius est vis in incidenda eiusmodi pituita, vt in vitiis digestionis (FR. HOFFMANN l. m. c.), morbis pectoris et vteri ab hac causa procedentibus, in febribus mucosis, biliosis, catarrhalibus, arthriticis, in suppressione fluxus muliebris, in ipsa viscerum abdominalium, mesenterii praefertim obstructione, et diuturnis illis malis, quae hanc toties comitantur aut excipiunt, e. gr. hydrope, chlorosi, morbo hypochondriaco inter palmaria medicamina iure meritoque referatur.

Quum febres intermittentes ex vno alteroue modo memorato fonte promanent, mirum non est, hunc falem infantibus a quinque ad quindecim grana, adultis a scrupulo vno ad drachmam vnam, siue solum (FR. HOFFMANN l. m. c. IACOBI nou. act. physico-medica Acad. Caes. Natur. Curios. 4. T. I. Norimb. 1757. n. 60. p. 237. BARCHVSEN Chymia. p. 420. LOESECKE mater. medic. Edit. VI. p. 107. TISSOT l. c. p. 275. § 31. §. 237.), solo forsan potu tepido solutum, aut cum rob vel syrupo quodam in bolum redactum, siue floribus chamomillae, extractis amaribus, cortice cascarillae (IACOBI l. c.), cortice potifimum cinchonae (W. W. MVYS diff. de salis ammoniaci praeclearo ad febres intermittentes vsu. Franequer. 1716. 4. W. I. FELS de sale ammoniaco eiusdemque vsu medico chymico ac curioso. Vitemb. 1726. 4. WERLHOF obseruation de febrib. Hanou. 1745. 4. p. 44. FR. C. MEDICVS *Sammlung von Beob-*

achtungen aus der Arzneywissenschaft. Zürich. 8. vol. I. 1764. p. 233 sqq.), qui eius consortio (MONRO l. c. I. p. 170.) multo fit efficacior, aut emetico praegresso cortici huic et rhabarbaro simul (HIRSCHEL *medic. Nebensf.* 1772. 8. p. 29. 73.), cremori tartari (MEDICVS l. m. c.) aut laudano liquido SYDENHAMI iunctum (CAVSLAND apud DVNCAN *medic. Commentar. for the year 1781. 1782. Vol. VIII. 1783. 8. fasc. 2.*), nunc in interuallo lucido, nunc breui ante febris accessum tempore e. g. horae spatio propinatum, modo ventriculus aegroti ferat, exhibitum, aliquando, fefellit vtique interdum spem medici e. g. TISSOTI. (MONROI ll. cc.), febres intermittentes, praesertim quartanas, vel pertinacissimas (v. LOESECKE l. c.) felicissime profligasse; non enim vomitum modo et aluum mouet, sed lotium quoque et sudorem pellit.

Stimulanti quoque et mucum incidenti eius facultati tribuas, quod rhabarbari aut ialapae pulveri iunctum (HIRSCHEL *berlinisch. Mannigfaltigkeiten, Vol. I.*) ad drachmam vnam vel duas exhibitum sal ipsam taeniam ex intestinis propulsare obseruatum fit.

Quum sale armoniaco addito sanguinem (v. TH. SCHWENCKE *haematologia. Hag. Comit. 1743. 8. p. 189.*) dissolui, experimenta extra corpus viuum instituta edocuerint, in febribus inflammatoris, nitrum non admittentibus, aliisque opem praestolatur; ita ad pleuritidem cum hepatis inflammatione complicatam sanandam salem ammoniacum cum gummi ammoniaco et extracto leontodontis officinalis

ficinalis aqua solutum multum fecisse, testis est HIRSCHTEL (*medic. Nebenst.* p. 57.). Inter optima referendum esse putredini aduersa remedia, PRINGLI (l. c. n. 495. art. 15. p. 480.) pericula extra corpus viuum capta loquuntur; hinc in febribus quoque putridis et malignis (HIRSCHTEL *medic. Nebenst.* p. 35.), iis potissimum, quas alui fluxus nimius, viresque aegroti prosternens comitatur (SCHMID de sale ammoniaco. Goetting. 1788.), sine vlla noxa eius vsui cedens, plurimum prodest.

Haec de interno salis ammoniaci vsu; at exterius quoque late patet. Dentibus affricatus hic sal mucum adhaerentem attenuat et abstergit, hinc cortice peruuiano iunctus praestans dentifricium: Naribus attractus tum stimulando neruos, tum mucum incidendo, fartam pituita tenaci membranam narium et faucium interiora vestientem concutit, et sternutatione excitata feliciter deplet, hac efficacitate in gangraenae quoque specie multum leuaminis afferens (JEANROI *hiloir. de la societé de medecine à Paris.* ann. 1782. et 1783.): Eodem, irritandi scilicet scopo, enematribus interdum quoque adiicitur, quibus asphyctici suscitantur: In necrosi ossium locis affectis inspersus, modo partes vicinae molliores contra eius acrimoniam bene muniantur, propter virtutem putredinis progressum inhibendi, partium infectarum ab integris separationem iuvando, teste THEDENIO, eximie prodest. Neque minor est eius potentia in partibus mollioribus gangraena aut sphacelo correptis a sanis separandis, in herniis incarceratis, in quibus metus gangraenae

aut sphaceli adest, si aut cataplasmaticis (BOERHAAVE mater. medic. sect. 438. 448.) adiiciatur, aut vino cum herbis aromaticis (SCHMUCKER *chirurg. Wahrnehmung*. Berlin und Stettin. 8. Ed. alt. P. II. 1789. p. 505.), aut aqua cum cortice chinae decocta (IDEM l. c. p. 502. 513. 514. 518.) solutus fomenti, ut plurimum frigidi, forma applicatur, in furunculis quoque gangraenosis efficax, si cum cortice cinchonae et unguento digestivo subactus adhibeatur (SCHOPPER apud SCHMUCKER l. m. c. P. I.)

Magna porro est huius salis, quam externo quoque usu exferit, vis discutiens; ideo gargarismatis et collutionibus toties additur, quas medici in angina pituitosa, inflammatoria et aliis imperant; ideo nunc mera aqua, nunc aqua et aceto (BELL system of surgery. Edinb. 8. Vol. V. 1787.), nunc aquae partibus viginti, vini partibus quinque, et aceti partibus duabus cum dimidia (VAN SWIETEN l. c. I. p. 550. 551.), nunc (SCHMUCKER l. c. append.) una cum aequali nitri pondere, octoginta aquae, et viginti quatuor aceti partibus solutus, vel cum aliis coniunctus, et fomenti specie adplicatus, in sugillationibus, contusionibus (RICHTER *Anfangsgründe der Wundarzneeykunst*. I. p. 210. IAEGER *50 chirurgisch - practische Cautelen für angehende Wundärzte*. Francfurt. 1788. 8.), vulnera, sclopetis inflata (SCHNEIDER ap. RICHTER *chirurgisch. Biblioth.* Vol. XI. p. 155.), ossium fracturas, luxationes toties insequentibus aut comitantibus, in varicibus grauidarum, in tumoribus frigidis glandularum, artuum, aliis oedematosis et cysticis, in tumore et dolore

dolore herniae incarceratae (WILMER practical observations on herniae. London. 1778. 8.) imminuendo, in sanandis perionibus et inflammationibus, praecipue oculorum, testiculorum (WILMER cases and remarks in surgery. London. 1779. 8.) et mammarum tantopere commendatus; ideo cum plumbeis, et aceto coniunctus in fungo articulari (KIRKLAND l. c. II.), aqua communi (tres vnciae in aquae libra dimidia) solutus, aliquando cum aequali aquae a regina Hungariae denominatae copia permistus, et fomenti calidi specie toti mammae, follicite renouando, superimpositus, in stagnationibus lactis at tumoribus ab eius coagulo natis (JUSTAMOND account of the method pursued in the treatment of cancerous and scirrhus disorders and other indurations. London. 1780. 8.); ideo aceto et vini spiritu solutus, si praeterea punctio seroti accedat, modo testiculus ipse sit sanus, in medicanda hydrocele (KEATE cases of the hydrocele etc. London. 1789.) tam efficax.

Habet porro sal armoniacus cum nitro et sale mirabili communem eam dotem, vt, dum aqua et aquosis humoribus soluitur, magnum iis impertitur frigoris gradum; hinc solutio eius, tanto potentior, quanto recentior, in capitis doloribus, a nimia sanguinis caput versus tendente congestione oriundis, in apoplexia sanguinea, phrenitide, mania, capiti, in ophthalmia sanguinea, temporibus, in sanguinis ex vtero profluuiis nimis abdomini applicata multoties cum faustissimo euentu fuit.

Leni denique, qua pollet acrimonia inseruit (BELL l. m. c.) verrucis, quibus antea humectatis bis vel ter quotidie affricatur, sine dolore exedendis, aqua solutus, mundandis vlceribus, tollendis (PLENCK mater. med. p. 227.) faciei efflorescentiis, et, siue soluto in aqua sale lauentur partes affectae (PLENCK l. m. c.), siue (TISSOT l. c. p. 533.) inungantur vnguento, cuius partem constituit sal armoniacus, sanandae scabiei. Ranulae auferendae magis paria hodiernum prostant medicamina.

PRAEPARATA.

Sal ammoniacus depuratus, multis *Flores salis ammoniaci simplices*. Est sal, per solutionem in aqua a fuligine et reliquis, quae forte inhaerent, quisquiliis liberatus, pro interno vsu praeferendus. Praestat certe haec depuratio alteri, quae per sublimationem fit.

Flores salis ammoniaci martiales, *Flores martiales*, vel si loco scobis ferreae haematites in tenerrimum pollen comminutus cum sale ammoniaco sublimatur, *Flores salis ammoniaci haematifati*, nonnullis *Aroma philosophorum* siue *Aroph Paracelsi*, vel si colcothar vitrioli eius in locum recipiatur, *Ens veneris* BOYLEO dictum, *Ens martis* potius dicendum, non est nisi sal ammoniacum, frequentius sublimatione cum ferri scobe vel calce nativae aut arte facta, quam coctione ferro impraegnatum, sale armoniaco meraco, si notarum superius enarratarum rationem habeas, fatis adhuc simile, vt tamen color, magis minusue aurantius, sapor cum acrimonia adstringens, et gallarum infusum ab hoc sale nigre-

nigrescens ferrum inhaerens luculenter fatis prodant, vt igitur ex hac iam miltione vires salis ammoniaci coniunctas cum efficacia ferri salibus soluti iis inesse augurari possis, et in morbis, in quibus atonia fibrae contractilis cum humorum nimia spissitudine complicatur, in suppressione fluxus menstrui, viscerum obstructionibus pertinacissimis, multisque independentibus morbis, v. g. chlorosi, fluore albo, cachexia, morbo hysterico atque hypochondriaco, hydrope, febribus intermittentibus, praesertim quartanis, in quibus iam commendauit P. SPINDLER (observ. medicinal. ed. c. RAYGER Francof. 1691. 4.), multum ab eorum vsu continuato iure tuo speres. Ita v. gr. FR. HOFFMANNVS (medicin. ration. et systematic. T. IV. P. I. p. 367.) in febribus lentis ex viscerum abdominalium obstructione proficiscentibus commendauit; Cl. JUSTAMOND (l. c.) in fluore albo, quemadmodum etiam, qui tamen quassiae iungi praecipit, LETTSOM (memoirs of the medical society at London. 8. Vol. I. 1787.) et in ipso adeo mammae cancro, applicata simul extrinsecus tinctura ex aequali pondere salis ammoniaci et scobis ferreae cum vini spiritu rectificato parata, efficacissimos comperit hosce flores.

Exhibentur autem horum florum bis vel ter per diem bina, tria, decem grana, aut forma boli, aut cum gummi arabico (JUSTAMOND l. c.), vel gummirefinis in pilularum speciem redacta, aut, vocatur nunc *tinctura florum martialium*, *tinctura martis aperitiua*, multis nunc demum *Aroph Paracelsi*, flammeo colore conspicua, vini spiritu rectificato soluta; propinantur vero huius solutionis bis vel ter de die guttae decem ad viginti in aqua. Si

Si

Si flores isti per sublimationem parantur, superest in fundo vasis, materies, quae aëri opportuna deliquescit, et, si formam externam spectes, olei similitudinem refert, hinc *oleum martis per deliquium*, alias etiam *essentia martis per deliquium*, vel *lixivium martis* nuncupatum, si genuinam indolem respicias, vera ferri in salis culinaris acido fortissimo solutio, quae cum reliquis ferri et acidorum connubiis virtute sanguinem sistente concordat, ideo quondam a guttis duabus ad triginta ad sanguinis profluvia sistenda cum aqua ingesta; saepius tamen aegrorum spem sefellisse testatur RUST (de limitanda laude virtutis stipticae balsami rubri vulnerarii Dippelii et olei martis per deliquium. Goett. 1773.).

Sal volatile anglicum siccum (Pharmac. rational. ed. a PIDERIT. p. 282.). Mixtura ex cineribus clauellatis et sale ammoniaco sollicitè asseruanda ob alcali volatile continue auolans, oleo suaueolente instillato vt plurimum gratius redditum. Inferuit sua hac parte volatili naribus, temporibus admotum hysteriis et aliis animi deliquio, capitis dolore a pituita accumulata laborantibus. Vulneri profundius inciso saepius inspersum, et simul plurima aqua solutum potatum puellam a vipera commorsam seruauit (TRUDAINE in journal de medecine, chirurgie, pharmacie etc. T. XXIV. 1766. mens. Mart. n. X. p. 261.). Membris rheumatismo laborantibus aut oedemate dolente affectis, aegri insuper humoribus spissis et corruptis, vel solidis debilibus, impositum, efficax expertus est alcali volatile ABILDGAARD (collect. soc. med. Havniens. Havn. 8. Vol.

Vol. II. 1775. p. 265.); mixturam ex fale ammoniaco et dupla portione cinerum clauellatorum in variis tumoribus dolentibus NOSE (Nov. act. Acad. Caes. Nat. Curios. Vol. VIII. p. 59. 60.).

Spiritus salis ammoniaci simplex, Spiritus salis ammoniaci aquosus, Spiritus salis ammoniaci volatilis urinosus, Spiritus salis ammoniaci tartarizatus, Spiritus salis ammoniaci efferuescens, Spiritus salis ammoniaci aëratuſ, Carbonas ammoniaci. Odorem ſpirat maxime penetrantem, acrem, minus gratum; aëri libero expoſituſ totuſ in auram auolat, viridem cupri acidis ſoluti tinctum in caeruleum conuertit, cum acidis ſalia gignit, quae prunis inſperſa fumi albi ſpecie aſſurgunt, ab hiſ inſtillatiſ violenter efferueſcit, ceteroquin cum alcalibuſ reliquiſ (p. 58. 59.) conuenit, niſi forte veliſ, acrimoniam eiſ eſſe maiorem.

Huiuſ ſpirituſ ingenuſ proſecto eſt efficacia: Quamuiſ alcali volatile, ex corporibuſ putridiſ impetrandum, olim medicuſ in eam opinionem induxerit, vt putarent, putredini fauere, PRINGLI l. c. n. 495. p. 485 ſqq. n. 469. p. 525 ſqq.) tamen experimenta euidentiffime oſtendunt, potentiuſ reſiſtere, quam multa acida: Quamobrem aciduſ correctuſ in ipſa febre petechiali, pulſu debili aliſque viriuſ vitaliuſ proſtrataruſ indiſiſ iuuentibuſ commendauit MONRO (Account of the diſeaſeſ moſt frequent in the britiſh military hoſpitaſ in Germany. London. 1764. 8. p. 1 ſqq.), et MAIAVLT (Recueil d'obſeruatiouſ de medecine, chirurgie

urgie et pharmacie etc. à Paris. 8. T. V. 1756. n. 2. p. 25.) aura ex mistura huius spiritus cum vini spiritu aqua et melle inspirata anginam tonsillarem gangraenosam feliciter sanari comperit: Inter remedia gangraenae aduersa retulit quoque FR. I. WOHLLEBEN (diff. de gangraena generatim, et in specie de illa, quae a decubitu oritur. Vindob. 1777. 8.).

Acidum perinde domat ac alia salia alcalina, hinc venenis acida acrimonia infestis deglutitis, aut acido praeternaturali in primis viis dominante, nisi febris obstet, egregium remedium: Sanguinem porro, et pituitam praepremis valide attenuat, huius excretionem ex pectore et primis viis promouet, ideo in morbis pectoris et chronicis digestionis vitiis ab accumulata tenaci pituita natis nullaque febre stipatis, efficax, tanto magis, si, quod crebro contingit, altera malorum eiusmodi causa in torpore fibrae vitalis lateat, quae vt officio suo rite perfungatur, tali stimulo indiget: Spectat quoque ad remedia efficaciora, sudorem et lotium pellentia, hinc in rheumatismis, et ischiade praefertim, aliquando salutaris (DU MONCHAU journal de medecine, chirurgie, pharmacie etc. T. XII. 1760. mens. Maio. n. 14. p. 467 sqq.), a nonnullis in ipso febris intermittens frigore ad aliquot guttas vasculo theae infuso repleto instillatus, commendatus.

Iniungit tamen summa huius spiritus acrimonia maximam in vsu eius interno circumspectionem; optime porriguntur eius guttae triginta ad quinquaginta aqua frigida aut infuso theae calido temperatae.

Sed

Sed eadem acrimonia, quae bonum quemuis medicum ab vsu huius spiritus interno interdicat, vbi fibrae nerueae reliquaeque nimis agitatae, sanguinis circuitus nimium concitatus, vasa vltra modum repleta sunt, eximie prodest vsu externo; naribus admotus, infra nares, ad tempora, carpos, scrobiculum cordis, spinam dorsi frictione adplicatus, in hominibus animi deliquium passis, vel vaporibus aërisue generibus nociuis, potissimum acidis, proximo mortis periculo expositis, membro affecto siue solus, siue cum oleo quodam vnguinoso (*linimentum volatile* tunc audit), siue cum camphora, sapone et vini spiritu subactus, aut superimpositus, aut frictione adplicatus, in paralyfi, debilitate, rachitide, arthritide, rheumatismo, tumoribus inflammatorijs, lymphaticis, aliisque glandularum, abdominis quoque hydropicis.

Quod a praeparatione huius spiritus remanet, largitur, si aqua solutum, per leuem calorem superfluo primum humore orbatum, tum autem frigori exponitur, crystallos salis a *Syluio digestiui* vel *febrisfugi*, ab alijs etiam *salis communis regenerati*, vel *spiritus salis coagulati*, vel *alcali vegetabilis saliti*, vel *muria-tis potassae* nomine insigniti, quod, vti reliquis dotibus, ita etiam efficacia salutaris proxime accedit ad saltem communem, nisi velis, paullo maiori pol- lere acrimonia, ea tamen non tanta, vt in debellandis febribus prae alijs salibus neutris genuinis notabilem mereatur praerogatiuam, et ammoniaco sit superior.

Spiritus

Spiritus salis ammoniaci calcarius, Spiritus salis ammoniaci cum calce viua, Spiritus salis ammoniaci causticus, Spiritus salis ammoniaci ad extra, Alkali volatile purum, Alkali volatile causticum, Alkali volatile fluor, Ammoniacum purum. Plurimis dotibus congruit cum spiritu salis ammoniaci simplici, vt tamen cum acidis instillatis non efferuescat, odore magis penetranti, et generatim maiori longe (igneam fere dixeris) acrimonia polleat, ideo a medicis olim externo tantummodo vsui destinatus, quo omnino spiritum simplicem multum praecellit, et quum cum acidis congregiando multum eructet aërem, in subigendo acido, ventriculum obsidente, modo aqua satis temperatus, minori cum molestia aegroti adhibetur.

Hic praefertim spiritus, tum vulneribus instillatus, et in spleniis saepius eo humectatis impositus, tum simul ad duodecim et quadraginta vsque guttas mane vel repetitis vicibus per diem, aqua vel potu calido multum temperatus deglutitus homines ab animalibus rabidis (TRIGUERRE apud SAGE analyse chymique des trois regnes de la nature. I. p. 283. ENAUX et CHAUSSIER methode de traiter les morsures des animaux enragés et de la vipère etc. Dijon. 1785. 8. HERVET journal de medecine, chirurgie etc. T. LXII. 1784. Decembr. COLOMBIER ibid. T. LXV. 1785. Octobr. LE ROUX memoir. de la societé de medecine à Paris. Vol. II.) aut serpentibus venenatis (LEPECHIN *Reif.* Vol. II.), bero potissimum (ENAUX et CHAUSSIER l. c. MARTIN recueil periodique d'observations de medecine etc. T. IV.

T. IV. 1756. mens. Iun. n. 2. p. 412. BAJON journal de med. etc. T. XXXIII. 1770. p. 146. SCOPOLI traduzione di ditionario chemico di MACQUER. Venez. I. 8. 1784. p. 265.) quamvis contra vulnera ab hoc inflicta sine fructu spiritu isto vsum se esse testetur F. FONTANA (opusc. scientific. etc. p. 177. sq. et *über das Viperngift etc. aus dem Französifchen übersetzt.* Berlin. 4. 1787. Vol. I. p. 228.) et ipsa naja (WILLIAMS asiatical researches etc. II. p. 323.) morsus feruasse visus est.

In cancro quoque, vlceribus venereis et aliis malignis externo simul et interno vsu a drachmis duabus ad vnciam vsque de die exhibitus, multa tamen aqua dilutus commendatur a VAN WY (Heelkundige Mengelstoffen. Amsterdam. 8. P. II. fasc. 2. 1786. et *nieuwe Manier van Cataract- of Staarfnyding etc.* Arnhem. 1792. 8.); vlcus pertinax in regione malleoli serpens et crebro rediens eius vsu externo sanatum vidit POTHONIES (Journal de medecine, chirurgie etc. T. LXII. Octobr. 1784.); ad sanandum quoque vlcus cancerosum multum contulit (LA CHAPELLE l. c.). Quatuor aquae partibus diluto periculosa sanguinis profluvia celerrime et felicissime inhibuit LA PIRA (Memoria sulla forza dell' alcali fluore per fermare l'émorragia de' vasi arteriosi e venosi. Neapol. 8. 1793.).

Quum indole magis volatili praeditus sit, quam quidem spiritus salis ammoniaci simplex, externo vsu huic vtique praecellit, et, quum congregiando cum acidis, nullum dimittat aërem, in debellando aut veneno aut alio praeternaturali primarum via-

G

rum

rum acido, his praesertim vel debilitatis vel dolentibus, modo abundante aqua diluatur, praestat.

Quod a praeparatione huius spiritus superest, aqua solutum, traiciendo per chartam griseum a superflua terra liberatum, et humore superabundante per lenem calorem sensim expulso exhibet crystallos siue *salem*, qui olim *ammoniacus fixus*, hodie *calx salita* vel *urias calcis* audit, facile distinguendus a sale ammoniaco, eo quod carbonibus inspersus nequam in fumum abit, cum calce tritus nullum odorem emittit, a sale communi, quod igni expositus non decrepitat, sed facile liquatur, aëri expositus facillime deliquescit (vocatur tunc *oleum calcis*), et, si soluto per aquam puram sali lixiuum cinerum clauellatorum, aut, vitrioli, quod appellant, oleum instilletur, lactis tenuioris faciem assumit.

Conuenit hic sal, si extrinsecus applicetur, virtute discutiente, si enematibus adiciatur, vel maiori paulo dosi ventriculo ingeratur, facultate aluum laxante, vermes in intestinis nidulantes expellente, lotium mouente, cum plurimis salibus neutris genuinis; et superat haec, fide III. FOUEROY (Histoir. de la societ. de medecin. à Paris. T. V. p. 268-274.) virtute pituitam incidente et resolvente, vt in morbis, ab accumulata tenaci pituita natis, e. g. pectoris, asthma humido, serophulis, in quibus grana duo ad sex infantibus propinata eximiam exercere vim testatur quoque SCHRAVD (apud EYEREL *medicinische Chronik*. Wien. 8. Vol. II. 1793. fasc. 3. n. 2.), in obstructionibus mesenterii egregios

gios eius effectus experiretur; crystallos ipfas linguae post leues apoplexiae insultus paralyticae impositas multo quoque cum fructu tentavit Ill. FOURCROY. Eo tamen scopo porrigere nunquam maiori dosi oportet hunc salem, quam drachmae vnus, infantibus scrupuli medii vel integri pondere, aliquoties tamen per diem repetito; optime exhibetur aqua copiosa dissolutus, euitando tamen, dum adhibetur, sollicitè vsu omnium tum alcalinorum, tum salium neutrorum aut vitrioli aut vegetabile quoddam acidum continentium.

Spiritus salis ammoniaci sulphureus, Spiritus fumans Beguini, Tinctura sulphuris volatilis, Hepar sulphuris volatile, Sulphur ammoniaci, non est, nisi spiritus salis ammoniaci calcarius, sulphure impraegnatus, tinctu flauo, odore tetro, ab instillato quocunque acido, quo simul eius pelluciditas turbatur, adhuc grauiori, ad foetorem ouorum putridorum accedente, facile ab illo simplici discernendus.

Hunc spiritum tribus partibus spiritus vini quam maxime depurati mistum (vocabat nunc *liquorem antipodagricum*) ad triginta et quadraginta guttas deglutendum tanquam potentissimum medicamen sudorem mouens, et, addita adhuc camphora, pedibus inungendum tanquam praestantissimum remedium dolores podagricos mitigans enixe commendauit FR. HOFFMANN (Observat. physico-chemic. selectior. L. II. obl. XXXI. p. 228.).

G 2

Spiritus

Spiritus salis ammoniaci vinosus, Spiritus salis ammoniaci dulcis, Spiritus salis ammoniaci, Spiritus volatilis vinosus. Siue sola mixtione, siue distillatione, siue cum cineribus clauellatis, siue cum calce paratus sit, acrimonia quidem inferior simplici, suauitate prior, vini quippe spiritu temperatus; ideo in casibus, qui meracum alcali non postulant, vsu interno magis vulgatus; gargarismatibus aut cataplasmatibus instillatus in angina inflammatoria efficacissimus (SCHNEIDER I. m. c. p. 157 sq. SOUQUET journal de medecine, chirurgie, pharmacie etc. T. LXXIV. 1788. Jan.).

Spiritus salis ammoniaci succinatus, Aqua S. Luciae, Eau de Luce spiritus salis ammoniaci succini oleo impraegnatus, tam virtute spasmos sedante, quam odore huius olei imbutus, et tum eo, tum lactis simili facie externa a praegressis facili opera dignoscendus, cum quibus, si virium generalium rationem habeas, congruit.

In deuincendis venenis animalibus primariam sibi famam comparauit hic spiritus: Ita Cl. DARLUC (Journal de medecine, chirurgie etc. T. XIV. 1760. mens. Apr. n. 2. p. 299.) puerum duodecim annorum a veneno rabido morsum, adhibitis simul externis remediis, guttis aliquot huius spiritus, singulis binis horis ingestis, ab hydrophobia se praemuniuisse refert, et tum canes (DEPAY la nature considerée dans plusieurs de ses operations. Paris. 1783. 8. p. 124, 125. alii Journal de medec. chirurg. etc. T. XXIV. p. 535-537.), tum homines (JUSSIEU histoir. de l'Académ. des scienc. à Paris. ad ann.

1747.

1747. observ. anat. n. 2. LE BRUN journal de medecine, chirurgie etc. T. XVIII. 1763. mens. Febr. n. 5. p. 150. TRUDAINE ibid. T. XXIV. mens. Mart. n. 8. COSTE ibid. T. XXXIII. p. 524. SONINI ibid. 1778. mens. Aug. BERTIN et MORAND *specificum viperæ morfu antidotum Alkali volatile*. Paris. 1744. MARTIN *recueil periodique d'observat. de medec. etc.* T. IV. p. 412 sq. WRIGHT apud DUNCAN *medical commentar. for* 1788. Edinb. Dec. II. Vol. III. 1789. J. ALEXANDER ibid. for 1789. Vol. IV. 1790.), a serpentibus virulentis, bero potissimum, sed ipso adeo crotalophoro (*Journal de medecine, chirurgie, pharmacie etc.* T. XXIV. p. 533 — 537.) fauciatos, guttis duabus ad sex singulis horis aut bihoriis cum aqua aut vino ingestis, et vulnere simul eodem illito et fomentato, fausto omine se servasse, alii: *Spem tamen medici sefellisse hoc etiam remedium, quo binos ante homines cum sanitate in gratiam redeuntes viderat, testatur BAJON (Nachrichten zur Geschichte von Cayenne und dem französischen Gujana, aus dem Franzöf. 8. Erfurt. P. II. 1784. p. 123 - 125.)*.

Naribus admoto hoc spiritu insultum tussis convulsivæ propulsatum asserit DOUGLAS (*Medical observat. and inquiries by a Societ. of Physicians at London. Vol. VI. 1784. 8.*).

Spiritus salis ammoniaci foetidus, Spiritus volatilis foetidus, est spiritus vinosus salis ammoniaci, distillatione cum assa foetida, huius oleo, foetore, viribus spasmos sedantibus imbutus.

Spiritus salis ammoniaci anisatus, grato anisi, cuius oleo distillatione imbutus est, odore a praecedentibus discrepans, ceterum ad spiritum vinosum proxime accedens, ideo in morbis pectoris et ventriculi, a mucō tenaci oriundis, his anteponeendus. Prostat in nonnullis officinis simili modo paratus iisdem viribus pollens

Spiritus salis ammoniaci foeniculatus.

Sal volatile oleosum angelicae est spiritus salis ammoniaci vinosus repetita distillatione oleo in radicibus angelicae habitante impraegnatus.

Sal volatile oleosum, Spiritus salis ammoniaci aromaticus non est nisi spiritus salis ammoniaci vinosus distillatione cum pluribus aromatibus peracta eorum oleo aethereo imbutus, inde gratissimum quidem odorem nactus, et aegrotis siue externo siue interno vsu minus fastiditus, at interno certe multo magis excalesciens, hinc in multis casibus extimescendus. Eius tamen, singulis binis horis ad guttas sex in ptisana exhibiti, vsu feminam septuaginta et vnus annorum hemiplegia dextri lateris laborantem sudore excitato quarto die sanauit DE LA CHERNE (Journal de medecine, chirurgie, pharmacie. T. XIX. 1763. mens. Sept. n. 6. p. 260.).

Sal volatile oleosum Syluii est spiritus salis ammoniaci vinosus, quo plura olea aetherea a vegetabilibus iamiam separata, dissoluta sunt, priori itaque similis.

Spiritus

Spiritus volatilis aromaticus (Pharmacop. Edinb. p. 84.), *Spiritus volatilis oleosus*, *Spiritus salinus aromaticus* est spiritus salis ammoniaci vinosus sola commixtione rorismarini et corticum limoniorum oleo aethereo imbutus, mox praegressis ergo viribus et gratia similis.

Linimentum volatile saponis, species, ex conubio spiritus salis ammoniaci cum recenti oliuarum aut amygdalarum oleo nata, spissitudine linimentum referens, externo vsu, siue inungatur, siue partes affectae eo fomententur, in tumoribus arthriticis, rheumaticis, inflammatoriis, hydropticis, et aliis, etiam glandularum et viscerum, angina, pleuritide, colica flatulenta, tympanitide praestantissimum discutiens, cuius vis addita camphora, vel oleo cornu cerui, vel animali Dippelii augeri adhuc potest. in paralyfi, si quidem, addita forte cantharidum tinctura (MELLIN l. c. p. 315.) membris ea percussis illinatur efficacissimum stimulans.

6. *Borax*, *Borax Tincal* (LINN. syst. nat. III. p. 259.), *Borax depurata*, siue vulgatori arti termino *rasinata* aut *veneta*, sapore debili, difficiliori paulo in aqua solutione, crystallorum transversim subtiliter striatarum claritate et determinata figura, facilimo in igne eoque cum spuma contingente fluxu, et tardiori paulo, si aëri exponatur, fatiscencia, a reliquis salibus, et ab alcali praesertim minerali, ad quod proxime accedit, a reliquis salibus neutris genuinis praedominio alcali discrepat, quod varii vegetabilium

colores saturata et calida eius in aqua solutione tentati manifeste produunt.

Olim emmenagogi titulo celebris, et, teste Clar. STARCKE (*Einrichtung des klinischen Instituts etc.* Iena. 1782. 4.), qui magnesia albae et nitri aequali portione temperato et lochia, et fluxum menstruum pelli, et partus dolores mirifice subleuari asseuerat, prouti nuper demum (apud Cl. STARCKE *Archiv der Geburtshülfe.* Vol. IV. fasc. 3. 1792. n. 8.) ad promouendos deficientes partus dolores boracis scrupulos duos aqua dissolutos commendauit LOEFLER, efficax sal, hodie rarius adhibetur: Sunt tamen inter recentiores nonnulli (GOOCH et VERYST. *Verhandelingen van het Maatschappy te Haarlem.* P. XXI. et STARCKE *Einrichtung etc.* l. m. c.), qui, praeceunte BISSETO (*Essay on the medical constitution of Great-Britain.* 1763. §. 116.), magnam eius in aphthis, praesertim infantum, aliisque oris interni et linguae, ipsis adeo venereis et scorbuticis malis sanandis vim experti sunt: Exhibentur autem tunc scrupulus aut scrupuli bini, vel aqua soluti, vel cum quatuor partibus mellis rosarum aut syrupi mororum subacti. Sedecim aquae rosarum partibus soluta borace lotam cutem laeuigari, naeuos et maculas deleri, cum altheae aut cerussae vnguento subactam refrigerare et sanare (l. m. c.) asserit STARCKE: Eandem solutionem partibus affectis illitam et ano simul iniectam haemorrhoidum caecarum dolores mirifice lenire; boracem denique cum axungiae porcinae aequali portione subactam scabiem et lichenes sine noxa pel-
lere expertum se esse testatur (l. c.) LOEFLER.

7. Sal

7. *Sal thermarum Carolinarum* proxime accedit ad sal mirabile, vt a multis cum eo confundatur, differt tamen leui alcali mineralis praedominio, quo quidem id efficitur, vt sale mirabili potentius mucum incidat, tenacem resoluat, obstructions ex eo natas referet, digestionis et respirationis vitia ex accumulata pituita prouenientia feliciter sanet (FR. HOFFMANN opusc. medico-practic. Hal. 4. 1736. Dec. 2. Diff. 2. §. 12 sq. p. 330 sq. FR. H. BRÜCKMANN *Bemerkungen auf einer Reise nach dem Karlsbad.* Braunschw. 1785. 8. p. 28 sq. KLAPROTH *Untersuchung der Mineralquellen zu Karlsbad.* Berlin. 1790. 8. p. 48 sqq.).

b. SALIA NEVTRA SPVRIA.

Sunt salia ex acidi cum terra aut metallo quodam connubio progenita, quorum facta per aquam purissimam solutio limpida saturata salis lixiuiosi additamentum perferre sine pelluciditatis iactura nequaquam potest. In aliis igitur terrae, in aliis metallicae cuidam calci iungitur acidum.

a. SALIA NEVTRA TERRENA.

Facile distinguuntur a metallicis, quod, modo ab omni aliena labe pura sint, facta eorum in aqua pura solutio ab instillato gallarum infuso vel rite parato sanguinis lixiuio haud mutatur, et sedimentum per sal lixiuiosum ex ea praecipitatum in globulum metallicum conuerti nulla arte potest.

G 5

I. Sal

I. *Sal amarum, Sal anglicum, Sal catharticum anglicum, Sal ebshamense, Sal eptoniense, Amarum genuinum* (LINN. *Syst. nat.* III. p. 265.), *Magnesia vitriolata, Sulphas magnesiae*, ex vitrioli acido et magnesia alba conflatum, facili crytallorum pellucidarum formatione, earumque, si ignis vim experiuntur, liquatione, quodammodo etiam sapore ad sal mirabile accedit, faciliiori tamen multo in aqua, etiam frigida, solutione, sapore et virtute minus refrigerante, porro solutione, quamuis per aquam purissimam peracta, ab instillato quocunque sale lixiuioso turbanda, leui opera discernitur, vt mirum sit, tam diu cum sale mirabili fuisse confusum, et adhuc dum subinde confundi.

Si genuinum fit (neque gypso inquinatum), totum, et facillime quidem, aquam, etiam frigidam, subit, neque, nisi sale ammoniaco aut magnesia salita, quod utique in venali vulgo sale anglico fatis crebro obtingit, contaminatum, aëri externo obuuium, deliquescit, sed cum pelluciditatis dispendio sensim in pollinem album fatiscit.

Etsi plurima pars salis salutarem in finem adhibiti artis auxilio ex muria salis communis et ferri vitriolo parte sui acidi iam exuto (FR. HOFFMANN obseruat. physico-chemic. selectior. L. II. obs. 18. p. 180. FERBER *neue Beytr. zur Mineralg. verschied. Länder, nebst Nachr. von einigen chymischen Fabriken. Mielau.* 8. Vol. I. 1778. p. 433.) paratur, prostat tamen plurimus natiuus tum aqua solutus in aqua maris multorumque fontium saliorum, potissimum in

in aquis Bohemiae amaris, ex quibus *Sal Sedlizenſe* et *Seidſchützenſe* excoquitur, quod, ſi genuinum ſit (FR. HOFFMANN opuſc. phyſico-medic. P. II. n. 6. p. 300 ſq. HOPPE *chemiſch. Annal.* 1788. Vol. II. p. 233. FR. A. REVSS *ibid.* 1791. Vol. II. p. 28 ſq.), vera eſt magnesia vitriolata, tum ex rupibus ſubalpinis v. g. Pedemontii, Sabaudiae, Heluetiae. Rhaetiae, Salisburgi (STORR *diff. de ſale alpino.* Tubing. 1784. 4.) aliisque rupibus et ſaxis v. g. Longobardiae, Croatiae, Bohemiae (F. A. REVSS *l. c.* 1786. Vol. 2. p. 314.), Thuringiae (GREN *neueſte Entdeck. in der Chemie.* Vol. VI. p. 150.), Angliae (BROWNRIGG *philof. Transact.* Vol. 64. P. II. p. 481.), et Normanniae (MONNET *Kongl. Svensk. Vetensk. Academ. Handl.* Vol. 35. p. 333.), potiſſimum argilloſis e. g. Hetruriae (MASCAGNI *dei lagoni del Senefe e del Volterrano.* Siena. 1779. 8.), Hercyniae (ILSEMANN *chemiſch. Annal.* 1789. Vol. 2. p. 199 ſq.), Thuringiae (GOETTLING *neueſte Entdeckungen in der Chemie.* Vol. 6, p. 90.), et Bohemiae (F. A. REVSS *Orographie des böhm. Mittelgeb.* p. 108.), et gypſo e. gr. Hispaniae (PROUST *Beytr. zu den chem. Annal.* Vol. III. p. 466.), Pedemontii (LA METHERIE *journal de phyſique.* 1788. p. 309.), et Thuringiae (FR. HOFFMANN *opuſc. medico-pract.* Hal. 1736. 4. Dec. II. *Diff.* 1. p. 310. FVCHS *chemiſche Verſuche mit einer grauen ſalzigen Erde, welche bey Iena gefunden wird, und dem daraus ausgelaugten Salze.* Ien. 1788. 8.) efflorefcens.

Eſt autem huic ſali vis leniter aluum ducens, vt vel in iis caſibus, qui alia eiſmodi ſalia non admit-

admittunt, aut quibus non sufficiunt, tutam omnino efficaciam exserat, et hypochondriacis, hysteriis, irritabili nimis fibra, ileo, hernia, praesertim incarcerata, colica pictonum laborantibus proficiat: Quarta parte cremoris tartari temperatum, et ter per diem ad drachmam vnam exhibitum ipsam tæniam in intestinis nidulantem debellasse fertur.

Propinatur alias per cochlearia falis drachma vna, binae, vncia dimidia, etiam integra, vt plurimum aqua, vel communi, vel saporis gratia, aquae menthae piperitae partibus tribus vel integra libra soluta, nonnunquam manna et oleo vnguinoso temperata, vel cum oui vitello et gummi arabico subacta.

Quicquid decantatus (B. SEMLER *von üchter hermetischer Arznei an H. Bar. Leop. HIRSCHEN. Lipsf. 1786. 8.*) liquor, sub specioso titulo *Luftsaltzwasser* credulis venditus, vnquam salutarium virium exseruit, id eidem sali amaro potissimum debere, sana chemia (KARSTENS *physisch-chemische Abhandl. durch neuere Schriften von hermetischen Arbeiten und andere neue Untersuchungen veranlaßt. Hal. 8. Fasc. I. 1786. n. 1. I. C. I. MEYER chemisch. Annal. 1787. Vol. I. p. 11.*) docuit.

2. *Sal amarum muriaticum* (LINN. *Syst. nat. III. p. 265.*), *Magnesia salita*, *Murias magnesiae*, amaritiae et virtute aluum mouendi praecedentem salem multum superat (HAHNEMANN ap. MONRO l. c. I. p. 154.), difficulter crystallorum formam adsciscendo, ad aëris contactum facile deli-

deliquescendo, ab oleo vitrioli affuso violenter effervescendo, facile discernendum, haecenus a medicis vix adhibitum, nisi velis, magnesia vitriolatae vulgo venali creberrime, aquis quoque amaris aliisque medicatis inhaerere.

3. *Alumen* (LINN. *Syst. nat.* III. p. 267.), *Argilla vitriolata*, *Sulphas aluminaris*, ex acido vitrioli, et terra aluminari, siue, vt alii propter constantem eius in argilla praesentiam appellare gestiunt, argilla conflatum, sapore austero et ob praedominans acidum manifeste acido, crystallis claris, duris, tardius, si aëris contactui exponantur, fatiscuntibus, aqua difficulter soluendis, igne primum leni aquae instar fluentibus, mox in spumam quasi candidam conuersis, et massam spongiosam albam violentissimo igne acido omni orbendam, nequaquam iterum liquandam, relinquentibus.

Licet natura iam hinc inde offerat satis purum alumen, natiui, aut, quia saepius texturam fibrosam ostendit, *plumosi* nomine olim a medicis quoque adhibitum, plurima tamen eius pars ex terris, lapidibus, pyritis, quibus aut ipsum, aut partes illud constituentes inhaerent, artis auxilio excoquitur, vt plurimum tamen ferri calce magis minusue inquinatum, quae magis liberum *alumen romanum* a tinctoribus praefertur, diluta rubedine ab alio alumine discrepans, quod, nisi cobalti calce tinctum, aut bolo illita fucatum sit, colore omni caret.

Quam

Quamvis paulo difficilius, genuinum tamen alumen totum aqua dissolvitur, quod si bulliens cum pulvere aqua eius aliquid relinquit, terra quaedam peregrina contaminatum esse colliges; genuini quoque aluminis crystalli per omnem compagem eandem et tincturam et pelluciditatem monstrant, quum alumen bolo rubens intus omni colore orbum sit.

Aluminis virtus roborans, constringens, humores cogens, putredini aduersa eius usum tam externum, quam internum medicis iam dudum commendauit.

Exhibetur vero alumen interne pondere quinque ad viginti vsque granorum, interdum aliquoties per diem repetito praebio, aut pulueris forma, addito, vt stimulus, quem excitat, infringatur, saccharo, quod saporem simul minus ingratum reddit, aut gummi arabico, aut spermate ceti, vel, si dolores vrgeant, opio, vel, si febribus intermittibus opponatur, chamomillae floribus (CRELL ap. BALDINGER *Magazin für Aerzte*. fasc. 7. p. 652.), aut aequali nucis moschatae (KLAUNIG *nosocomium charitatis s. historiarum medicarum obseruationes*. Vratislav. 1718. 4.), aut vna cum nuce moschata aequali nitri copia (ERTMÜLLER l. c. p. 277. b.), aut praeter nucem moschatam bolo (BOERHAAVE aphorism. de cognosc. et curand. morb. §. 768.), aut cinchonae cortice (LIND *essay on diseases incidental to Europeans in hot climates*. London. 1768. 8. p. 304.), aut loco vtriusque myrrha, chamomillae floribus et sale absinthii (MEAD *oper. omn.* L. II. p. 47.), aut canella alba et succo catechu, vel, si praesertim sanguinem sistendi ergo porrigatur,

tur, (*Pulvis stypticus*) gummi kino (Pharmacop. Edinburg. Ed. cura BALDINGER. alt. p. 115.), aut sanguinis draconis parte dimidia, aut cum posteriori (*Alumen tinctum, draconisatum*) memorata ratione in pilulas redactum (ADR. MYNSICHT thesaurus et armamentarium medico-chymicum. Francof. 1675. p. 29. A. HELVETIUS traité des pertes de sang de quelqu' espece, qu'elles puissent être, avec leur remede spécifique, et une lettre sur la guérison du cancer. Paris. 1691. 12), aut decocto centaurei minoris (I. HARTMANN praxis chymiatrica. Lips. 1633. 4.), aut, addito liquiritiae succos inspissato (B. FR. OSIANDER *Denkwürdigkeiten für die Heilkunde und Geburtshülfe*. Goetting. 8. Vol. 1794. fasc. 2. p. 360.), donec grate acidum saporem nacta fuerit, vitrioli spiritu, meraca aqua (MÜLLER *diff. de solutione aluminis vitriolata* Giesf. 1757. 4.), aut lactis sero (*Serum lactis aluminosum*), ita vt librae lactis in aheni bullientis aluminis in puluerem contusi scrupulus ad drachmam vsque iniiciatur, et natum sic serum per linteum traiciatur (MEAD l. m. c. p. 48.), solutum, aut ustum, vel cum oxymelle simplici commistum atque aliquot spiritus salis ammoniaci guttis temperatum (BISSET *medical constitution of great Britain*. p. 255.), vel aceto humectatum et denuo in crystallorum speciem redactum (GLASER *chymischer Wegweiser*. p. 262.). Cauendum tamen, ne interno vsu aluum constipet, qui quidem effectus enematibus iniectis praeuerti potest, aut nimis diuturno fibris rigorem inducat.

Tempestiuo et moderato vsu prodest alumen in omnibus morbis, fibrarum relaxationi, humorum
resolu-

resolutioni natales suos debentibus: Et primo quidem in debilitate ventriculi atque intestinorum, alvique profluviis, etiam epidemicis, quae aut ex ea oriuntur, aut eam relinquunt, modo, posteriori in casu, morbifera materies follicite prius euacuata fuerit (P. AEGINETA Oper. cum comment. 10. GVIN-TERII Andernac. L. 7. p. 464. ZAC. LVSITANVS de prax. medica admirabili. P. II. L. vlt. p. 623. ADR. MYNSICHT I. m. c. D. MONRO account of the diseases of military hospitals. p. 256. ADAIR medic. commentar. of a societ. of physicians at London. for 1783. 1784. n. 2.), interposito et praegresso prudenti aluum laxantium et anodynorum vsu, in ventriculi ardore (BISSET I. c. p. 255.), in colica flatulenta et pituitosa (SELLE *neue Beyträge zur Natur- und Arzneywissenschaft*. I. p. 452. 538.) et potissimum in colica pictonum (GRASHVIS de colica pictonum. Amstelaed. 1752. et app. 1755. PERCIVAL medical and experimental essays. II. p. 194. ADAIR I. c. QUARIN animadversion. practicae in diuersos morbos. Vienn. 1786. 8), saccharo, spermate ceti vel gummi arabico temperatum, aut opio permixtum, eximie prodest.

Quum autem ventriculi vires imminutae vel corporis relaxatio magis generalis non raro februm intermittentium sint prima origo, mirum non est, alumen tempestive et cum discrimine propinatum, in debellandis febribus intermittentibus (I. HARTMANN, ETTMÜLLER, KLAVNIG, MYNSICHT, BOERHAAVE, MEAD, LIND, CRELL II. CC. GEOFFROY mater. medic. I. p. 209. ADAIR medic. commentar. collect.

lect. by DUNCAN for 1785. n. 2.), etiam epidemicis (MONRO I. C. MEDICVS *Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneywissenschaft.* p. 145.) mirifice aliquando profecisse, vt fuerint, qui hunc salem (I. FR. FÜRSTENAV de alumine diff. Rintel. 1748.), aut eius in aqua solutionem instillato vitrioli oleo magis acidam redditam (MÜLLER I. M. C.) in domandis his febribus cinchonae cortici parem, praeconio sane nimis generali, pronunciarent.

Magna porro aluminis est efficacia in debilitate viarum, per quas vrina ex corpore expellitur, potissimum colli vesicae (HERZ ap. SELLE I. M. C.), et, quae saepius exinde prouenit, vrinae incontinentia et diabetē (MEAD I. C. 2. p. 48. BROCKLESBY medical observ. and inquir. Vol. III. p. 274. VOGEL de cognosc. et curand. morb. p. 281. B. FR. OSIANDER I. C. p. 363.), perinde ac in debilitate et relaxatione vasorum seminalium, et profluentibus ex hac pollutionibus et gonorrhoea secundaria, nec non (AL. THOMSON *medicin. Versuche und Bemerkungen einer Gesellschaft in Edinburg, aus dem Engl.* Altenb. 8. Vol. 4. 1751. n. 7. p. 46.) in fluore albo pertinaci.

At princeps, quam interno quoque vsu exercet, aluminis virtus est vis, sanguinis profluvia sistendi (SCRIBONIVS LARGVS compositiones medicae cum notis I. RHODII. Patav. 1685. 4. p. 83. cap. 21. et 37. LA FAYE principes de chirurgie. p. 360. HELVETIVS I. C.), ea scilicet, quae aut a debilitatis nimium vasis et dilatatis iusto magis eorum osculis, aut a resolutio nimum sanguine, quemadmodum in scorbuto (FOWLER ap. DUNCAN medical comment. for

H

1789.

1789. Vol. IV. 1790.) proficiscuntur, aut, quamvis ex aliis causis nata, duratione sua vires aegroti pessumdant; hinc pridem iam commendatus aluminis usus internus in nimis cruoris fluxibus ex utero (A. MYNSICHT, CRELL, THOMSON l. cc. CRANZ mater. medic. 2. p. 295. HUNAULT diss. sur les vapeurs et les pertes de sang. à Paris. Ed. nouv. 1771. 12. p. 338. MELLIN l. c. p. 167., WITHERS *Bemerkungen über die Fehler, welche bey dem Gebrauche der Arzneymittel begangen werden, aus dem Englischen.* p. 354.), siue tempore menstruo (MEAD monita et praecept. medic. cum not. WINTRINGHAM. 2. p. 144. THOMSON l. m. c. R. WHYTT Works. p. 660.), aut grauiditatis (HELVETIVS et WITHERS ll. mm. cc.), siue post abortum (WITHERS l. m. c.), aut partum (MAISTRAL abrégé de matière medicale. à Paris. 12. T. I. 1770. p. 400. THOMSON l. m. c. B. FR. OSIANDER l. c. p. 359.), siue quocunque alio tempore (CRELL l. m. c.) eueniant, ex aluo (LENTIN observ. medic. fasc. 2. p. 68.), ex vesica urinaria (P. AEGINETA l. c. p. 156. VOGEL de cognosc. et curand. morbis. p. 228. QUARIN l. m. c.), ventriculo (BISSET l. c. p. 178. MAISTRAL l. m. c. STROHMEYER apud I. L. LINDT diss. de aluminis virtute medica. p. 58. §. 21.), naribus (HELVETIVS l. c. VAN LIL *Sammlung auserlesener Abhandlungen zum Gebrauch pract. Aerzte.* Vol. 7. fasc. 3. p. 440.), et pulmonibus (MARCELLVS libr. de medicamentis in collect. ALDINA medic. latin. c. 17. p. 110. HELVETIVS l. c. VOGEL l. c. p. 211. CULLEN *Anfangsgründe der practischen Arzneywissenschaft.* 2. p. 150.) procedentibus; narratur adeo (BOISSIER dissertations sur les antiseptiques, qui ont concouru pour le prix proposé

proposé par l'Académie des sciences de Dijon, ann. 1767. à Dijon. 1769. 8. p. 389 sq.) exemplum aegri, cui phthisi pulmonali laboranti alumen pondere granorum sex quater per diem pilularum forma per tres continuos menses propinatum ingens auxilium tulit. RIVERIUS (Op. omn. medic. prax. med. l. XIV. c. V. p. 228.) quoque, praemissis euacuationibus ac reuulsionibus, renum ulceribus sanandis parem commendavit internum aluminis usum.

Quid contra rheumatismos (*Berlinisch. Samml. zur Beförderung der Arzneywissenschaft etc. Berlin. 8. Vol. II. 1768. P. III. p. 272.*) praestare vi sibi quasi propria possit, vix patet.

Certior est ob acidum praedominans vis aluminis intrinsecus adhibiti (PETIT memoir. de l'Acad. des scienc. à Paris pour 1733. p. 39. et PRINGLE l. c.) in putredine coercenda; hinc in morbis putridis (SELLE l. c.), variolis praesertim malignis (MEAD Op. omn. P. I. lib. de variol. et morbill. p. 37. SELLE l. c. WENDT *fünfte und sechste Nachricht von dem klinischen Institut zu Erlangen.* WALL philof. transact. nr. 484.), petechiis, haemorrhagia stipatis (WALL l. m. c.), egregii vsus.

Neque minor sane laus debetur alumini extrinsecus adhibito. Et primo quidem sic quoque exhibitum virtute putredinem inhibendi iuvat; hinc in sphacelo, parti affectae fomenti specie adplicatum, in angina putrida, decocto serpentariae virginianae et rhois coriariae solutum (COLDEN medical observat. and inquiries. Vol. I. p. 220.), et gan-

H 2

graenosa,

graenosa, primo aceto et hordei decocto, escharis vero comparentibus decocto corticis peruuiiani vel serpentariae virginianae solutum (VOGELI. c. p. 141.), vel iniectum, vel gargarismatis in modum adplicitum, in vlceribus putrescentibus, sorditis (P. AEGINETA l. c. l. 7. p. 458. C. CELSVS l. c. l. 5. c. 20. et 28. LANFRANC chirurgia parua. c. 12. GEOFFROY mater. medic. l. p. 143. NAHVYS *Samml. auserlesener Abhandl. zum Gebrauch practischer Aerzte*. Vol. IV. fasc. 1. p. 44. LANGE oper. medic. II. p. 295.), vtique eo scopo efficacius, quando leni vltione aqueus humor diffusus est, etiam scorbuticis, potissimum (RIVERIVS l. c. l. II. p. 93. MONRO account of the diseases etc. p. 256.) oris interni, siue melle rosarum temperatum illinatur (SSELLE l. c. p. 224.), siue aceto (LANGE l. c.), aut decocto quodam adstringente (PVRMANN chirurg. curios. p. 182.), aut vna cum aequali salis ammoniaci et camphorae pondere, quatuor spiritus cochleariae, et 96 spiritus vini gallici partibus (LA FAYE l. c. p. 448.), aut vna cum variis resinis et herbis aromaticis, vino rubro et spiritu vini camphorato (FR. HOFFMANN Oper. omn. physico-medic. T. VI. p. 149.) soluatur, eaque solutione os internum crebro eluatur.

Quodsi per lenem calorem alumen aquam suam dimisit (*Alumen vstum*), ab acido superflite nunc fortiore carnes exedendi potentia pollet, tum potissimum in vlceribus praua carne luxuriantibus, myrmeciiis (C. CELSVS l. c. l. 5. c. 28.), sandaracae permittum, ani puitulis (G. FALLOPIVS tr. de morbo gallico p. 708.) vna cum mercurio sublimate corro-

suo

siuo aqua distillata solutum, penis verrucis (G. FALLOPIVS l. m. c. HEISTER intit. chirurg. 2. p. 818.) cum sabinae puluere commixtum, vlceribusque veneris (GORDON medical observat. and inquir. 2. p. 82.) vna cum vitriolo albo, camphora, bolo armena et aqua, exedendis, fungo umbilici in recens natis extirpando, saccharo permixtum (HEISTER l. m. c. l. p. 181. 586.), et ouorum testis (s. YVES nouv. traité des maladies des yeux. à Amsterd. 1736. 8. p. 150. 171.) delendis oculorum pannis, et, quales v. g. a variolis aliquando relinquuntur, corneae maculis proficuum.

Egregie porro prodest alumen, externo quoque vsu, in sanguine sistendo, seu ex vulneribus inflictis stillet, siue in clauos aut conos formatum (P. BORELLI histor. et obseruat. medico-physic. cent. 4. obs. 50. DIEMERBROECK oper. obs. 62.) adplicetur, siue, e. g. in vulneribus colli et oris, pulueris specie inspergatur, siue aut solum, aut vna cum vitriolo caeruleo aqua solutum et addito vitrioli oleo adhuc fortius redditum (R. DE HAVTESIERK recueil des observat. de medecine des hôpitaux militair. T. I. p. 50.) fatus specie inferuiat, seu, causis in corpore ipso latentibus, ex naribus promanet, nunc pulueris specie (SCRIBONIVS LARGVS l. c. p. 37. HELVETIVS l. c. VOGEL l. c. p. 203.) inspersum, nunc (BOERHAAVE mat. med. p. 94. VOGEL l. m. c.) forma soluta instillatum turundis, quae narium cauo intruduntur, vel ex ore gingiuisque, vel ex ano, quo quidem in casu suppositorii (HELVETIVS l. c.) oleo intincti, aut clysmatis (P. AEGINETA l. c. p. 173.)

H 3

species

species optime conducit, vel ex vtero, cui, aut decoctis adstringentibus (RIVERIUS l. c. 2. p. 245.), aut aqua (LEAKE practical observations on the Child-bed-fever and the acute diseases most fatal to women during the pregnancy. 2. p. 13.) solutum iniicitur, vel balnei (A. MYNSICHT l. c. p. 413), vel epithematis (P. AEGINETA l. c. libr. 7. c. 24.) instar adhibetur, vel spongiae infusum vaginae immittitur (SMELLIE Collect. of praeternatural cases and observations in surgery. London. 1786. 8.), vel pulveris forma (FABRICIUS HILDANVS epistol. centur. epist. 39. in obseruat. et curation. cent. 4. Basil. 1619. 4. p. 987.) pessario ex lino confecto vaginae intrudendo inspergitur.

Roborando et constringendo relaxatis praeter naturam partibus egregie medetur alumen; ita in vteri vaginae prolapsu pessarium, vel melius adhuc spongia eam in formam configurata, et alumine, decocto aut infuso quodam adstringente aquoso vel vinoso (DIONIS cours d'operations de chirurgie p. 310.) soluto imbuta, vel alumen vna cum vitriolo albo aqua solutum (*Aqua aluminosa Bateana*) et vaginae iniectum (LEAKE l. c. 2. p. 13.) egregiam opem tulit; ita fetus, quos alumen solutum intrat, perinaeo imponendos ad partes genitales nimio verneris vsu debilitatas roborandas commendat SEYDLER (diss. de alumine eiusque vsu medico. Lips. 1774. 4. §. VIII. p. 26.); ita, praemissis praemittendis, in fluore albo et gonorrhoea secundaria aut aqua meraca solutum balneique specie adhibitum (ZACVT. LVSITANVS l. c. 2. p. 73.), aut vna cum vitriolo albo
 aqua

aqua solutum (THOMSON l. c. et MEAD l. c. 2. p. 147.), aut cum terebinthina et oui vitello subactum, et in vaginam iniectum; ita clysmata et suppositoria alumen recipientia, aut, si posterior forma arriserit, ex alumine oleo intincto fabrefacta, in ani prolapsu; ita pulueres (RIVERIVS l. c. libr. 6. p. 92.) et gargarismata alumine imbuta, in uvulae et tonsillarum prolongatione, ex relaxatione nata; ita in staphylomate (RICHTER observ. chirurg. fasc. II. p. 104.), siue a praeternaturali tunicae corneae scleroticae expansione ac tumore (modo non nimis inueteratum sit malum), siue ab iridis prolapsu natales trahat; ita in tunicae coniunctivae relaxatione praeternaturali grauiore inflammationes interdum insequente (LINDT l. c. p. 26.) alumen vstum aequali sacchari ponderi mistum, et in tenuissimum pollen contritum; ita in gingivarum laxitate et subsequente hanc dentium vacillatione nunc aceto et melli permixtum (DIOSCORIDES περι ὕλης ἰατρικῆς l. 5. c. 72. SCRIBONIVS LARGVS l. c. p. 41.), nunc pulueris forma solum (PAVL. AEGINET l. c. p. 41.), aut cum bistortae radice et coralliis albis permixtum (RIVERIVS l. c. 2. p. 89.) gingiuis adspersum vel affricatum, nunc aqua (RIVERIVS l. m. c.), aut vna cum duabus salis communis partibus vino (PAVL. AEGINET l. m. c.) solutum, ad roboranda post luxationes ligamenta alii.

Sunt, qui eadem valida alumini relaxatas partes confringente vi in herniis incarceratis (aceto tunc soluunt), ad roborandas flaccidas et aquoso humore turgentes vlcera oras (KRAVSE in not.

ad Chirurg. PLATNERI p. 472.), pulueris forma in-
 spergendo vtuntur; sunt alii, qui, fomenti formam
 praeferentes, aluminis soluti efficaciam in scrophulis
 incipientibus, tumoribus cysticis gangliisque nascenti-
 bus dissipandis, articularum fungo et hydrope
 (PVRMANN l. c. 3. p. 48. 619. HEISTER l. c. I. p.
 344.), hydrocele (PVRMANN l. m. c.), oedematibus
 (HEISTER l. c. I. p. 342.), praecipue pedum (LANGE
 op. med. 1. p. 295.), in ipso adeo abdominis hy-
 drope (RIVERIUS l. c. l. 11. c. 6. p. 197.), ratione
 tamen caussarum habita, neque neglecto interno-
 rum medicaminum vsu feliciter tentarunt.

Eadem constringente et roborante vi niti quo-
 que videtur efficacia, quam alumen, soluta potis-
 simum forma, in tumoribus spongiosis atque inflam-
 mationibus discutiendis toties exseruit; non enim
 procliues modo in anginam catarrhalem ori immis-
 sum, vt in saliuā diffuat, contra accessum huius
 mali tuetur (MELLIN l. c. p. 335.), sed etiam, tum
 in leuiori illa inflammationis specie, quae anginam
 catarrhalem comitatur (c. CELSVS l. c. p. 407. 413.),
 nunc solum, nunc aliis roborantibus et adstringen-
 tibus mistum, iam pulueris forma (PAVL. AEGINETA
 l. c. p. 128. SCRIBONIUS LARGVS l. c. p. 43, RIVE-
 RIUS l. c. T. II. l. 6. p. 92.), qui postea fluidis ab-
 luitur (MEAD pharmacia Meadiana p. 14.), iam so-
 lutum (HEISTER l. c. 2. p. 703.) gargarismatis specie,
 tum in grauiori proprie sic dicta inflammatoria an-
 gina (DIOSCORIDES l. c. ARETAEVS de curatione mor-
 borum acutorum l. 1. c. 7 — 9. p. 87 sqq. PAVL
 AEGINETA l. c. l. 7. p. 442. AL. TRALLIANVS de morbis.
 l. 2.

l. 2. c. 9. p. 560.), nondum in suppurationem vergente, aut pulueris, quo continguntur partes inflammatae, forma (VAN SWIETEN l. c. T. 2. §. 809.), aut aqua quadam distillata (VOGEL l. c. p. 140.) decoctioe adstringente (SYDENHAM Oper. omn. sect. 6. cap. 7. p. 358. GEOFFROY mater. med. 1. p. 206.) solutum, aliquando melle aut syrupo edulcatum, gargarismatis in modum (MYSICHT l. c. et LANGE l. c. I. p. 245.) a medicis praecipitur.

Ingens quoque est eius virtus in oculi inflammatione (PAVL. AEGINET. l. c. l. 7. p. 449.), quae vasorum nimia dilatatione et debilitate nititur, siue cum ouorum albumine in linimenti speciem (*Coagulum aluminosum*) subactum (RIVER. l. m. c. PRINGLE l. c. p. 141.) et linteo illitum tepide oculis admoveatur, siue, quae utique potior videtur, eo quod albumen, dum exsiccat, nimium irritat, facta eius per aquam distillatam solutione aegrotans oculus fomentetur et lauetur.

Quum alumen patula vasorum oscula, quae contingit, constringat atque obseret, dubium vix superest, quin, cuti inspersum, sudorem aut nimis profusum, aut foetore suo incommodum reprimere possit; fuere idcirco inter veteres medicos plures (DIOSCORIDES l. c. PAVL. AEGINETA l. c. p. 142. ZACVT. LVSITANVS l. c. l. vlt. p. 616.), qui eo scopo commendarunt; at caueant medici, ne leuiori huic malo medicaturi grauius suscitent: Tutius adhibetur in vlceribus exsiccantia admittentibus ac poscentibus, siue cutem defoedauerint, v. g. herpete, nisi ex interno fomite nato, variis aliis intermixtum, aut

H 5

pulueris

pulueris forma (SCRIBONIVS LARGVS l. c. p. 122 sq.) adpersum, aut aqua (PVRMANN l. c. p. 122. 128.) succoue quodam vegetabili dissolutum (ZACVT. LV-SITANVS prax. histor. 2. p. 101.), linteo carpto exceptum atque impositum, siue oris partes internas, quemadmodum aphthae, quae, nisi criticae sint, alumine, melle (C. CELSVS l. c. l. 6. c. 11.), syrupo, mucilagine quadam temperato, aqua succisue vegetabilibus (RIVERIVS l. c. l. 6. c. 5. p. 91.) soluto, obliniri possunt, et aliis foetidis (DIOSCORIDES l. c. CELSVS l. c. l. 6. c. 2. SCRIBONIVS LARGVS l. c. p. 43. FLATNER instit. chirurg. p. 42.), scorbuticis (LIND l. c. MYNSICHT l. c. p. 46. LANGE l. c. p. 182. RIVERIVS l. c. l. 11. p. 93. MONRO account of the diseases of military hospitals. p. 256. NAHVVS *Sammlung. auserlesener Abhandl. zum Gebrauch pract. Aerzte.* Vol. IV. fasc. I. p. 44.), et ipsis venereis (AL. TRAIANVS PETRONIVS de morbo gallico omnia quae existant. Venet. 1566. l. 7. p. 162.) vlceribus, siue denique oculos affecerint.

PRAEPARATA.

Alumen vstum, v. supra. Acrimonia superat crudum, spumofum, fragile, album, opacum.

Spiritus vel *phlegma aluminis* indole et virtute salutaris neutiquam a spiritu vitrioli discrepat, similiter violento igne ex alumine extortum.

Serum lactis aluminosum, v. supra.

Coagulum aluminosum, multis a RIVERIO denominatum, v. supra.

Pulvis stipticus Heluetii, v. supra.

Alumen

Alumen tinctum f. *Alumen draconifatum*,
v. supra.

Aqua aluminosa Bateana f. *Aqua aluminosa
composita*, v. supra.

Aqua magistralis Fallopii ex aequali pondere
aluminis et mercurii sublimati corrosivi albi, cuius
singulae drachmae in duobus aquae plantaginis et
sex aquae rosarum libris dissolvuntur, parata, in
mundandis et sanandis vlceribus vsitata.

Alumen saccharatum ex alumine, saccharo et
cerussa conflatum, et in oculorum inflammationi-
bus frequenter adhibitum.

Pulvis antilyssus Hillii ex aluminis scrupulo
dimidio, cretae vncia dimidia, boli armenae drach-
mis tribus, radicis helenii drachma vna, et olei
anisi guttis sex conflatus, ab HEYSHAMO (medical
and philosoph. Commentar. by a society in Edinb.
Vol. V. P. 1. London. 1777. 8.) ad hydrophobiam
praecauendam commendatus.

Lapis salutis siue *Lapis medicamentosus*, a
multis CROLLII nomine insignitus, qui (Basilica chy-
mica. Lips. 1634. 4. p. 466.) vel ex alumine, vi-
triolo viridi et albo, felle vitri, sale tartari et variis
salibus herbarum, vel ex alumine, vitriolo, nitro,
cerussa, bolo armena, et sale ammoniaco, vel ad-
dendo modo dictis vitriolum album, tartarum, bo-
racem, masticha et thus cum aceto parari iubet.
Aqua distillata solutus in oculi affectibus potissimum
adhibetur.

Lapis

Lapis diuinus, a celeberrimo ophthalmiatro s. YVES (l. c. p. 148.) primum commendatus, ex alumine, nitro et vitriolo cum pauca camphora conflatus; ad pauca grana collyriis additus oculis inflammatis egregie prodest.

b. SALIA NEVTRA METALLICA f. VITRIOLA.

Dignoscuntur haec salia a reliquis gustu magis minusue acerbo, potissimum vero ea nota, quod facta eorum per aquam distillatam solutio non affusis modo lixiuiis alcalinis, sed instillato quoque aut sanguinis lixiuio, aut aqua viniue spiritu gallarum principio adstringente saturato turbetur, et cum hepate sulphuris soluto vel cum aëre hepatico confusa sedimentum obscuri coloris dimittat.

I. *Vitriolum album*, *Vitriolum zinci* (LINN. *Syst. nat.* III. p. 271.), *Zincum vitriolatum*, *Sulfas zinci*, ex vitrioli acido et zinco conflatum, colore albo, facie, quale quidem venale prostat, non crystallina, compagis suae maiore tenacitate, sapore mitiore, denique ea nota a reliquis officinalibus vitrioli speciebus recedens, quod solutio eius per aquam facta siue lixiuio cinerum clauellatorum siue lixiuio sanguinis instillato tentata sedimentum album dimittat.

Verum enim vero quod in officinis illis ex mineris pseudogalena praegnantibus excoquitur, et vulgo venale prostat, vitriolum album, crebro plumbi, ferri, cupri calce contaminatum est; si prima,

prima, vix totum, nisi copiosissima eaque calida aqua soluitur; si altera, a gallarum infuso vel tinctura instillata nigrescit eius solutio; si tertia, ab adfuso paulo largius salis ammoniaci spiritu amoenissimo caeruleo tinctu perfunditur.

Intus sumtum, quo quidem in casu, ne violentius iusto agat, nisi vomitum largiorem ciere animus fit (STOLTE diss. de vitriolo albo. Goetting. 1787. p. 22.), depurari prius a peregrinis illis metallis, iniecta in tepidam eius solutionem zinci scobe debet, vomitum excitat, eumque quidem effectum cito praestat, eoque praestito ventriculum roborat; in iis igitur casibus aliis emeticis praefendum, qui periculum proximum minantur v. g. in venenis deglutitis, potissimum iis, quae ventriculi irritabilitatem imminuunt aut delent, qualia sunt venena narcotica, fungi (BOERHAAVE praelect. academ. in propr. institut. ed. HALLERI. T. VI. §. 1136. 1138.), non perinde in iis, quae sua ipsorum indole vomitus atrocissimos cient, vel acrimonia sua et longiori mora inflammationes et gangraenam ventriculi intestinorumque excitarunt; in sanguine ex cauo rarium dormientis delabente et deglutito atque animi deliquium excitante (STARK medical cases with occasional remarks. Bath. 1784. p. 35.), in iis quoque digestionis vitiis praestantioris efficaciae, quae non emeticum modo postulant, sed ventriculi quoque laxitate stipata sunt; in apoplexiae insultibus a colluie primarum viarum et nimia ventriculi repletionem natis (QUERCETANVS tetrad. capit. affect. p. 153. IVNCKER conspect. therap. spec. p. 911. FOTHERGILL medical observat. and inquir. Vol. VI.

p.

p. 84.); in ipsis adeo febribus biliosis vomitum con-
 fuerorum emeticorum vsu non obtinendum po-
 stulantibus (FISCHER apud STOLTE l. c. p. 48.);
 a dimidio ad duo grana quassiae decocto solutum in
 debilitate hysterica eximiae efficaciae (LETTSON
 memoirs of the medical society at London. 8. Vol. I.
 1787.). Vomitum ciendi scopo alias exhibetur
 grani medii, duorum, quinque, quin drachmae
 dimidiae, imo integrae pondere adhibitum fuit,
 aqua solutum.

More aliorum emeticorum hoc quoque vitriolum
 exiguo pondere propinatum spasmos egregie
 sedat; hinc vnus, duorum, trium granorum pon-
 dere in asthmae spasmodico et conuulsivo a non-
 nullis commendatum, cum opio iunctum a LEE PER-
 KINS (Memoirs of the medical society at London.
 Vol. III. 1792. app. n. XXIX.); granorum quin-
 que, pedetentim duodecim pondere bis quotidie
 exhibito absque molestia superatam epilepsiam iam
 per tres annos singulis quatuordecim diebus infe-
 stantem, et efficacissimis aliis remediis resistentem te-
 statur JOHNSON (medical and philosoph. Comment.
 of Edinburg. V. p. 311.), cordis palpitationem
 CRELL (apud MARTINI diss. de zinco medico recen-
 tius obseruata sist. Helmst. 1780. p. 30.), et inue-
 teratam adeo, LETTSON (medical memoirs of the
 general dispensary, vers. german. p. 271.) sublatam,
 morbum hypochondriacum felicissime oppugnatum
 pilulis granorum duorum ex hoc vitriolo et duabus
 extracti amari partibus confectis WIEL (obseruat. de
 vsu interno nucis vomicae et vitrioli albi in pertina-
 cibus

cibus morbis curandis conspicuo. Vitemberg. 1771. 4. p. 35.) et (l. m. c.) CRELL.

Multum vtiq̄ue ad posteriorem hunc effectum facere videtur vis vitrioli albi roborans, constringentis indiuidua comes, qua in diabete et fluore albo, teste LEVISON (*Beschreibung der londonischen medicinischen Prax.* Berlin. 1782. P. I. p. 244. et II. p. 98.). qui eo scopo scrupulum eius cum dimidio florum chamomillae, sex rhabarbari totidemque zingiberis granis commistum bis quotidie pulueris forma praescripsit, in diarrhoeis pertinacibus, teste JOHNSON (l. c.), in ipsa dysenteria, quando quidem constringentia admittit, testibus medicis *Montpellierensibus* (*Chemische Lehrsätze der hohen Schule zu Montpellier.* p. 175.), in colica saturnina, teste CRELL (l. m. c.), in ipsis febribus intermittentibus, teste Cl. BLANE (*Observat. on the disease accident to seamen.* Lond. 1785. P. III. c. 1. p. 420.), qui, perinde ac Cl. TELFORD (ibid.) in interuallo lucido singulis quatuor horis eius grana quinque aegris exhibuit, in ipsis morbis rheumaticis et arthriticis, adeo haereditariis, testibus WIEL (l. c. p. 15 sqq. 28 sqq.) et CRELL (l. m. c.), qui singulis quatuor horis eo scopo pilularum memoratarum tres vel quatuor deglutiendas imperarunt, in sedimento vrinae calcario et tenaci pituitoso bonum iam omen praevidentes, fausto cum euentu exhibitum fuit hoc vitriolum.

Neque praetermittenda est vis huius vitrioli putredinem arcens, quam quoque extra corpus viuum periculis a Cl. WIEL (l. c. p. 19. 20.) captis compro-

comprobauit, hinc, eo teste (l. c. p. 7 fqq.), aliis vtique coniunctum multum contulit, continuato diu et per menses vsu, ad sanandos homines, vlceribus inueteratis, cancrofis, scorbuticis, venereis, herpetibus laborantes, dosi primum parciore granorum quinque, sensim maiori scrupulorum duorum per diem praecepta; eximiam pariter monstrauit efficaciam in aphthis (HERZ ap. SELLE *Beyträge zur Natur- und Arzneywissenschaft*. Vol. I. p. 134.), in febribus putridis et malignis (WIEL l. c. p. 19 sq. 27.), et variolis, praesertim malignis (IDEM l. c. p. 20 sq.); exhibuit autem Cl. WIEL vel soluti in aqua florum chamomillae vitrioli albi, ita vt grana decem vel quindecim vncias aquae distillatae sex soluerentur et vncia syrapi cuiusdam edulcerentur (l. c. p. 26.) singulis tribus aut quatuor horis cochlear, vel pulueris, dupla magnesia albae portionē temperati principio quidem non nisi vnum ad decem grana, vt tamen sensim ad integrum, imo duos scrupulos adscenderet (l. c. p. 8 - 10.).

Latius tamen, quam internus, externus vitrioli albi vsus a longis retro temporibus patet. Et, primo quidem exsiccante, pictoribus quoque nota, ac constringente sua virtute multiplicibus modis medico et chirurgo prodest; hinc in scabie (Ill. WICHMANN *Aetiologie der Krätze*. Hannov. 1786.) aliisque cutis morbis eiusmodi medicationem admittentibus egregie efficax, vt pars certe non vltima laudis vnguentis a TIMAEO (quod teste IVNGKEN corp. pharmac. chymic. medicum vniuersal. p. 1202. praeter tres eius partes, corticis lauri octo, sulphuris citrini totidem,

dem, enulae quatuor, et styracis liquidae tantum, quantum sufficit ad spissitudinem unguenti misturae conciliandam, recipit) et IASSERO denominatis in sananda scabie tributae huic debeat vitriolo. Vtrum ex hac exsiccante, an potius ex illa facultate, qua corruptioni cuicumque aduersatur, proficiscantur effectus, quos in vlceribus venereis pertinacissimis, si quidem calcinatum vna cum aequali copia vitrioli romani calcinati, et aluminis vsti, cum media parte boli armenae, et paulo minori camphorae octo aquae bullientis partibus solutum adplicetur, GORDON (medical observations and inquiries. Vol. II. p. 82.), in vlceribus penis et faucium, si cum octava parte salis armoniaci, quarta cerussae et boli armenae permistum, cum aceti quatuor partibus coctum in lapidem a Crollio medicamento titulo insignitum compactum fuerit, (WEDEL exercitation. pathologico-therapeutic. p. 118.), in aliis vlceribus dyssepuloticis, eadem forma indutum VAN HAEN (praelect. in BOERHAAVII institut. patholog. T. III. p. 393.), in oris interni praesertim vlceribus, quae facta huius vitrioli per 384 aquae partes solutione crebro eluuntur, ARMSTRONG (Account of the diseases most incident to children. p. 25.), et aphthis praesertim, quae aut linteolo eadem solutione madido lauantur (ARMSTRONG l. m. c. ROSENSTEIN l. c. p. 61.), aut solutione melle rosarum edulcata, partim syringis ope, abluuntur (HERZ l. c.), edidit, diiudicare equidem nolim.

Ad hanc virtutem exsiccantem maiori forte iure referas auxilium, quod idem vitriolum album lipientibus

I

pietibus (ARMSTRONG l. c. p. 108. RICHTER et STROHMEYER apud STOLTE l. c. p. 29.) toties tulit, siue facta eius per aquam rosarum aut aliam distillatam (partes 96) (RIVERIUS l. c. p. 252.) pluuiam, aut communem, (si spiritus vitrioli totidem guttae, quot grana vitrioli albi, addantur, Medicis Edinburgensibus pharmacop. Edinb. p. 97. *Aqua vitriolica* dicta), vel oui, cui ad duritiem vsque cocto includitur eius puluis, in deliquium abiens albumen (IVNCKER therap. spec. p. 208.) solutio, cui alii (MALOUIN Chymie medicinale. T. II. p. 396.) odoris gratia radicem ireos florentinae, alii (VAN HAEN l. m. c.) salis communis aequalem copiam, alii (SELLE medic. clinic. Ed. 3. p. 436. 578.) extractum faturni et spiritum vini camphoratum addiderunt, oculo instillata, siue vnguentum ex eius subtilissime comminuti cum butyro insulso mistura (SCHVLZE mater. medic. Hal. 1746. p. 35. FR. HOFFMANN oper. omn. T. I. p. 453.) natum, et oculo, praecipue eius cantho interno illitum, siue (L. HEISTER *Wahrnehmungen*. Vol. I. p. 355. II. p. 70. 486. 595.) puluis tenuissimus ex eius cum 20 partibus offium sepieae, et 45 facchari albi combinatione paratus, oculis inspersus.

Ita etiam eiusdem vitrioli solutio palpebrarum margini adplicata pruritus et ardori palpebrarum (RICHTER *Anfangsgr. der Wundarzneyk.* Vol. II. §. 564.), puluis cum mastiche permistus palpebrae debilis interiori superficiei mane et vespere admotus, in lapsu palpebrae superioris a relaxatione vel a causa mechanica distendente oriundo (F. CHRPH. OETINGER

TINGER

TINGER diff. de lapsu palpebrae superioris. Tubing. 1771. 4. §. LXVII. p. 40.) egregie prodest.

Inter palmaria certe remedia ocularia siue collyria suo iam tempore retulit hoc vitriolum album CROLLIVS (*Basilic. chym. p. 271.*) cuius lapidis medicamentosi partem principem constituit; hic enim oculorum lacrymas fundentium, rubentium, dolentium, occaecatorum angulos externos solutione eius plumae intinctae ope irrorari iubet; inflammationi oculorum mederi experti sunt BONET (*thesaur. medico-pract. P. II. p. 944.* RIVERIUS, IVNKER, SCHVLZE, MALOUIN II. cc.); nebulas ab inflammatione in cornea superstites eiusdem vitrioli ad vnum vel duo grana in aqua quadam distillata soluti vsu feliciter distipavit III. RICHTER (*ap. STOLTE l. c. p. 31.*), maculas corneae eadem solutione III. THEDEN (*Unterr. für Unterwundärzte et ap. MARTINI l. c. §. XV. p. XXVII.*), eodem vitriolo cum alumine vito et saccharo albo commisto et pulueris specie insperso, vel cum vnguento rosato atque aerugine subacto L. HEISTER (*Intit. chirurg. I. p. 619.*), lapide medicamentoso aqua distillata dissoluto VAN HAEN (*l. c.*); ipsam fistulam lacrymalem, a depositione materiae morbosae incognitae natam sanari vitrioli huius ope posse III. RICHTER (*Anfangsgründe der Wundarzneykunst. Vol. II. §. 535.*), linimento ex albumine oui cum vitrioli granis quindecim ad drachmam dimidiam vsque subacto confecto et ter vel sexies per diem penicilli ope corneae illito, suppurationem, quae inflammationem corneae excepit, huic pelluciditate reddita, feliciter coercitam testatur IDEM (*ap. STOLTE l. c. p. 30.*).

Potentiam autem, quam constringendo et roborando exercet vitriolum album, in cruoris quoque fluxibus non exiguam monstrat, cauitati sanguinem fundenti siue naturali siue praeternaturali vel syringis ope iniecta, vel turundae aut compresforii auxilio adplicata eius per aquam facta solutio, cuius in locum (LEAKE practical observations on the childbed fever and the acute diseases most fatal to women. Vol. II. p. 286.) substitui etiam *aqua Ba-teana* potest, praeter hoc vitriolum aluminis aequale pondus recipiens: Ita RIVERIUS (l. c. p. 278.) sanguinem ex naribus, Ill. RICHTER (*Anfangsgründe der Wundarzneyk.* Vol. II. p. 42.) ex eodem cauo post euulsam polypum ruentem, LEAKE (l. m. c.) ex vtero, Clar. STROHMEYER (ap. STOLTE l. c. p. 37.) etiam grauidarum promanantem, et abortum minitantem, feliciter ~~se~~comperit.

Ita etiam vaginae post vteri prolapsi repositionem adhucdum relaxatae robur reddidit (l. m. c.) iniecta vitrioli albi et aluminis solutione LEAKE; alii in fluore albo, alii siue meracam (MONRO *Arzneymittellehre.* I. p. 325.), siue camphora et saccharo saturni auctam in gonorrhoea secundaria efficacem experti sunt.

Leniter irritante et mucum incidente vi, quam extrinsecus admotum quoque exferit, non aliis tantum errhinis additum eorum potentiam auget, sed meraca communi (NENTER fundament. medic. P. III. p. 138.), aut distillata maioranae (FR. HOFFMANN l. m. c. p. 442. IVNCKER conspect. therap. general. p. 219. ROSENSTEIN l. c. p. 40.), aut rosarum (MEL-

LIN

LIN I. c. p. 319.), additis, si stimulo vehementiori opus est, elaterii aliquot granis (ROSENSTEIN I. m. c.) solutum, et siue naribus (FR. HOFFMANN et MELLIN II. cc.), prius lactis calidi vapore fotis, attractum, siue plumae ope (WEDEL miscellan Acad. Caesar. Nat. Curios. ann. 3. p. 215.) illitum, siue linteoli eo imbuti ope intrusum (ROSENSTEIN I. c.), pituitam nares, praecipue infantum, catarrho laborantium, interdum obturantem, et ipsum pus, in sinu frontali haerens (MELLIN I. c. p. 319. 320.) egregie incidit atque euacuat, et tum spirandi fugendique difficultatem, tum capitis dolores inde natos (MELLIN I. c.) tollit.

Similem effectum edit vitriolum album in angina, quam catarrhalem vulgo vocant, siue colutionis specie (HERZ I. c.) adhibeatur, siue rusticorum Seelandiae more (VAN SWIETEN I. c. II. p. 677.) puluere ex eo, alumine crudo et sale armoniaco confato, contingantur partes affectae.

Quod globulus vitrioli albi foueae dentis dolentis intrusus aliis remediis ad auferendos illos dolores praedicatis antecellat, vix credibile.

2. *Vitriolum caeruleum*, *Vitriolum cupri* (LINN. *Syst. nat.* III. p. 271.), *Vitriolum veneris*, *Vitriolum cypricum*, *Cuprum vitriolatum*, *Sulfas cupri*, ex vitrioli acido et cupro confatum, diaphanum, colore laete caeruleo, si diu aëri exponatur, in superficie sensim in flavescentem transeunte, sapore nauseoso acri, cortice cupreò, quo ferrum politum et humectatum, cui affricatur, obducit, solutione per aquam facta a ferro

iniecto puluerem cupri metallico nitore conspicuum ab aqua vel vini spiritu cum gallis digesto sedimentum flauescens, a sanguinis lixiuio, flauicans, exsiccatione nigrescens, a sulphuris, quod appellant, hepate obscure rubrum, a lixiuio cinerum clauellatorum vel spiritu salis ammoniaci infuso dilute viride dimittente, quod tamen, si maior posterioris copia additur, liquorem denuo subit, tinctu amoenissime coeruleo inde notatum, facile distinguendum.

Omne fere hoc vitriolum artis opera progignitur, siue ex cupri mineris sulphure grauidis vitulatis, siue, quod quidem rarius contingit, ex cupri cusi tabulis per sulphuris, cum quo per strata dispositae ignis violentiae exponuntur, vapores corrosis, aquae adiumento excoctum.

Ob ingentem, quam sapor iam satis superque prodit, acrimoniam hoc vitriolum extrinsecus solummodo vsitatum fuit, exedendis mariscis carnique vlcera luxurianti (L. HEISTER instit. chirurg. P. I. p. 19.) vtile; olim quoque in sistendis sanguinis ex vulneribus profluuibus (L. HEISTER l. m. c. p. 437. 496. 499.) celebre, cui tamen fini, cum facile soluatur humoribus, seque per omne vultus diffundat, et nervos fibrasque violenter vellicando praua symptomata creet, et crusta, quam vulnere inducit, delabente, facile recrudescat malum, similiter ac absumentis glandis virilis cancris venereis (PLENCK mater. chirurg. Vienn. 1771. p. 220.), minus respondet. Aqua (granum in vncia media) soluto, et per nares attracto infecta in sinibus frontalibus nidulantia, dolores faevos et vertiginem molestissimam creantia, enecta atque
expulsa

expulsa vidit v. SWIETEN (l. c. T. IV. p. 733.): Similiter aqua (grana aliquot in libra) communi vel distillata solutum, et linteoli interuentu applicatum, oculorum vasis nimium relaxatis roborandis, inflammationi et lippitudini exinde ortae, vlcusculis corneae et coniunctivae tunicae sanandis egregie conducit (c. G. WEITZENBREYER diss. de cupro medicato. Erf. 4. 1783. §. VI. p. 21.), tenuissimi pulveris specie, leucomata et pterygia delendi sine, in oculos quoque inflatum.

Vitriolum hoc intus sumtum aequae ac alia cuprea vomitus excitat; ideo a multis caute et non nisi aliquot granorum pondere ingestum, a nonnullis (v. ALSTON lectures on materia medica. Vol. II.) inter emetica laudabilia, nullam ventriculi debilitatem post se relinquentia, commemoratum, alias nau-seam et vomendi conatus excitans (HAHNEMANN apud MONRO l. c. I. p. 195.); *parcissima dosi*, praemisso largo aquae haustu, ipsis phthificis (s. F. SIMONS practical observations on the treatment of consumptions. London. 1780. 8.), ab aliis (MARYATT) ad augendam aliorum emeticorum, et ipsius tartari stibiati efficaciam, commendatum: Adhibetur autem vel pulveris forma, iuscule pingui infuper hausto (FR. HOFFMANN medic. rational. et systemat. T. II. C. VIII. p. 290.), vel aqua solutum, ita vt vncia aquae vnum circiter eius granum contineat (L. CHALMERS account of the weather and diseases of South-Carolina. Vol. II. London. 8. 1776.), aut tres vnciae scrupulum (ADAIR apud DUNCAN medical. commentar. for the Year 1783. 1784. Vol. IX. 1785.), singulis binis horis cochlear vnum vel duo

praecipiendo, donec vomitus aut alui solutio sequatur, vel (grana eius sex) cum canella alba (vncia) et syrupo in octoginta (ADAIR l. m. c. Dec. II. n. 1. art. 2.), vel (grana quatuor) cum extracto corticis cinchonae (granis triginta duobus) et syrupo (MONRO *Arzneymittellehre*. I. p. 198.) in sedecim pilulas subactum. Ita pulueris granis sex febrem intermittentem quartanam pertinacem FR. HOFFMANN (l. m. c.), solutione aquosa colicam siccam, malum hypochondriacum et hytericum, ipsum hydrophem debellatum, sanguinis profluuia inhibita CHALMERS (l. c.), alternis diebus exhibita eadem vlcera pertinacia, alui fluxus mitiores, febres remittentes et intermittentes fanatas refert ADAIR (l. c. Vol. IX.), et alii medici (apud MONRO l. m. c. p. 198.), vt tamen posteriores felicius et constantius superarent ADAIR (l. c. Dec. II.) et MONRO (l. m. c.) pilulis suis, quarum ille in intervallo lucido ter vel quater tres ad sex, hic quater quotidie vnicam deglutiendam imperavit.

Quicquid in epilepsia infantum grani vnus vel alterius aqua soluti pondere praestitisse fertur (I. H. SCHVLZE theses de mater. medica. Hal. 1746. 8. §. 120. p. 33.), virtuti emeticae, et quam cum aliis emeticis parcissima dosi ingestis, forte communem habet, facultati spasmis sedanti debere videtur.

P R A E P A T A T A.

Aqua styptica, in sistendis narium haemorrhagiis commendata, secundum nonnullorum sententiam ex hoc vitriolo et alumine aqua solutis confiat, SYDENHAMVS tamen (process. integr. Oper. Vol. II.

Vol. II. p. 524.) vngaricum praecipit, et liberum praeterea vitrioli acidum addi iubet.

Cuprum ammoniacum, Sal ammoniacum cupriferum, Sal antepilepticum Weismanni, sal ex caeruleo laete virescens, aqua facillime solubile, ex sale ammoniaco vitriolico et cupro conflatum, et ex hoc cupri vitriolo et spiritu salis ammoniaci confectum, cui denuo superinfuso tinctum suavissime caeruleum impertitur, tanquam princeps, ad epilepsiam, praesertim habitualement, profligandam ab inuentore ipso (Nov. act. physico-medic. Acad. Caesar. Nat. Curios. 4. Norimb. T. I. 1757. art. 67. p. 276.) commendatum, adstipulante ipsi aliorum quoque, praesertim Britannorum, medicorum, CULLEN (lectures on mater. medica. p. 186.), WITHERS (l. c. p. 365.), WILLAN (medical journal. 1786. 2. n. 13.), WALKER (ap. DUNCAN medical commentar. for 1785. Vol. X. 1786. n. 5.), CAUSLAND (ibid. for 1781. 1782. Vol. VIII. 1785.), BAUMES Journ. de med. chirurgie etc. T. LXX. 1787. Febr.), experientia, nausea tamen et vomitibus, quos ciet, aegris magnopere molestum (CAUSLAND l. c.), tanto magis, quod per plures septimanas continuari eius vsus debet, et tunc aliquando inanis (LA CHANDELIER journal de medecine, chirurgie etc. T. XI. p. 45.), iis aegris maxime conueniens, qui debilitate, relaxatione, nimia irritabilitate laborant, non perinde plethoricis, nisi per euacuantia, vitae genus accommodatum, et refrigerantia obstaculum istud sublatum fit.

I 5

Sed

Verum non in epilepsia solum prodest hoc cuprum ammoniacum, sed in chorea quoque S. Viti (WALKER l. c.), et tussi, quae nulla irritabilitate praeter naturam aucta stipata erat (BELL ibid. Dec. II. Vol. 4. n. 8.) sananda, in vermibus necandis, et hydrope, per lotium, quod mirifice pellit, euacuando (WILLAN l. c.) egregiam exserit efficaciam.

Exhibetur autem eius principio grani pars quarta, sensim ad medium, ad vnum, ad tria, ad quatuor grana ascendendo, donec aegrotus primos vomitus prodromos experiatur, siue aqua simplici solutum, siue cum quinque partibus micae panis et spiritu salis ammoniaci, quantum scilicet opus est, vt formam illam adipiscatur, in pilulas redactum, quae a colore laete caeruleo *pilularum caerulearum* (Pharmacop. Edinburg. p. 118.) nomine medicis Edinburgensibus veniunt.

Tinctura veneris Heluetii (ADR. HELVETIUS traité des maladies les plus fréquentes et des remèdes spécifiques pour les guérir avec la méthode pour s'en servir. Paris. 1704. 12. I. FR. CARTHEUSER pharmacologia theoretico-practica. 8. Edit. 2da. Berolin. 1770. p. 301.). Cupro ammoniaco fatis similis medicina, secundum praescriptas ab inuentore leges tamen semper liquida, amoene caerulea ex spiritu salis ammoniaci et hoc vitriolo cum duabus salis armoniaci partibus leni igne prius liquato et in puluerem contuso parata, ab HELVETIO, remedium istius generis amantissimo, epilepsiae, vermibus, atrophiae, rhachitidi, cachexiae, fluxus muliebris turbis opposita, a guttis tribus ad decem

decem vsque praescripta. Non multum abludit ab hoc remedio

Tinctura cupri Stisseri (I. A. STISSER auctor. laborator. chemic. in Academ. Julia editorum specim. primum. Helmst. 1690. 4. Cap. 4.), siue viridis, siue instillatis aliquot spiritus salis ammoniaci caustici guttis caerulea, ex spiritu vini rectificato a sublimato cum sale communi sale armoniaco per distillationem abstracto et vitriolo cupri contuso parata, metallici saporis, quam, a duabus ad sex vel septem guttas cum vino maluatico forbtam, in epilepsia, vermibus, infantes infestantibus, rhachitide, ictero, hydrope, gonorrhoea, fluxu muliebri suppresso mira praestitisse, gloriatur auctor.

3. *Vitriolum viride, romanum, hungaricum, anglicum, Vitriolum ferri* (LINN. *Syst. nat. T. IV. p. 272.*), *Vitriolum martis, Sal martis, Sal chalybis, Ferrum vitriolatum, Sulfas ferri*, ex vitrioli acido et ferro conflatum, colore, quem nomen iam indigitat, laete viridi, dum fatiscit, fatiscit autem facile cum pelluciditatis, formae et cohaesionis iactura, in ochraceum, si igne liquatur, quo satis modico opus est, primo in album, vltiori igne in flauum, extrema ignis vi, qua omnis fere aqua expellitur, per varias fluedinis et rubedinis tincturas in profunde rubrum transeunte, sapore atramentofo, crySTALLORUM faciebus rhombis, facili in aqua solutione, nigredine, quam aqua solutum ab instillata gallarum tinctura induit, sedimento caeruleo, quod lixiuium sanguinis, sordide virescente,

rescente, sensim lutescente, quod salia lixiniosa ex eodem praecipitant, ochraceo, quod sponte sua paulatim dimittit, singulis, si oleum lini vel feum super iis deflagrauerit, a magnete attractis, facillime a reliquis vitriolis discernendum.

Quamuis non admodum rarum occurrat in naturae sinu perfectum iam hoc vitriolum, tanta tamen eius copia non suppetit, quae multiplici artificum et medicorum vsui satisfacere posset; plurimum ideo arte paratur ex terris et schistis eo sale impraegratis, potissimum vero ex pyritis fatiscentibus atque vstulatis, qui cum praeter ferrum sulphuri iunctum frequentissime cupri quoque pauxillam contineant, mirum sane non est, consueta operandi ratione huius etiam vestigium in vitriolum ex illis excoctum transire, et vitriolum ferri vulgo venale, nisi ahenis, in quibus coquitur, vel *solutioni* impuri aqua tepida soluti, ferri frustra immissa fuerint, cupri labe esse contaminatum, quae, nisi aliis artificibus, certissime tamen medico valde ingrata esse debet, quum pauxillum cupri speratum ab hoc vitriolo ingesto, praesertim in tenellis infantibus et delicatioribus feminis, effectum inuertat et destruat.

Neque tamen perquam difficile est, illud vitium agnoscere; vitrioli enim eo infecti color magis in caeruleum vergit, sapor primo quidem atramentum refert, postmodum tamen acris, solutio per aquam tepidam facta ab instillato salis armoniaci spiritu turbatur quidem, sed largius infuso caeruleo comparet colore, aliquando laminae ferri politae immissae corticem rubrum inducit, qui etiam se
mani-

manifestat, adfricato madefactae laminae vitriolo solido.

Neque multum difficultatis creat, hunc naeuum corrigere; si enim factae per aquam tepidam vitrioli eiusmodi solutioni scobem ferri purissimam largius immergas, secundum attractionis leges, quae inter vtrumque metallum et acidum obtinent, sensim delabetur inhaerens haecenus cuprum, ferro in eius locum acidum subeunte, et liquor a sedimento defusus coctione largietur vitriolum ferri purissimum.

Quum tamen cupri vitium tam frequens in hoc vitriolo occurrat, praeceperunt medici, vt pharmacopaei hunc salem in hunc finem ipsi parent, sal *chalybis* vel *martis* nuncupantes, spe tamen purioris vitrioli impetrandi penitus excidentis, nisi pharmacopoeus religiosissime ferri scobem eligat, ab omni cupro et aurichalco, aequae ac ab omni rubigine immunem, eamque scobem larga manu, donec eius portio haud dissoluta in fundo supersit, in vitrioli acidum dilutum ingerat, quod si non fiat, vitriolum aut pallore suo et acri sapore acidum iusto minus saturatum prodet, medicato scopo impar, aut notis iam enarratis, cuprum inesse testabitur.

Illud etiam ferri vitriolum, quod natura hinc inde sinit, noxia cupri labe vt plurimum infectum est.

Princeps vitrioli huius virtus, quam sapor iam indicat, est virtus adstringens et sanguinem coagulans, praecipuus ideo vsus in profluuiis sanguinis sistendis.

Adhibe-

Adhibetur autem eo fine tum extrinfecus partibus sanguinem fundentibus ipsis, tum interne.

Extrinfecus ad sanguinem ex vulneribus profluentem sistendum vitriolo hoc praesertim vtuntur chirurgi; alii frustra vitrioli vulnere admovent, alii puluerem adspargunt, alii, et quidem rectius, quum vterque prior adhibendi modus duram crustam in vulnere relinquat, difficulter emolliendam, lintea soluto per aquam paucam vitriolo frequentius madefacta applicant: In profluuiis quoque ex interna causa natis, vitae propinquum periculum intentantibus, maguam exferit potentiam: Sunt qui ad sanguinem ex ano profusum prohibendum eo vtuntur; eodem vitriolo, ad solis radios dilapso (*pulueris sympathetici* titulo nunc insignito) cum aqua in nares immisso periculosum ex naribus profluuium feliciter cohibuit G. HARTMANN (apud KENELM DIGBY *außerlesene seltsame philosophische Geheimnisse und chymische Experimente, aus dem Engl. übers.* Hamb. 1684. 8. p. 255.), adhibito tamen simul interno eiusdem remedii vsu.

Eodem igitur etiam interno vsu, tam in iisdem morbis prodest, quam in multis aliis; notandum tamen, id commune esse huic medicamini cum aliis ex ferro paratis, quod aluus inde nigra secedat, eamque cautelam requirere, si plenam suam efficaciam edere debeat, ne in ventriculo aut terram aut sal lixiuiofae indolis offendant, quo quippe ferrum ex acido calcis forma praecipitaretur, neque igitur exhibendum esse vna cum terreis medicamentis, praesertim calcareis, neque ventriculo faburra putrida

trida obruto, quae si adfit, eliminari prius alio medicamento debet.

Propinatur autem optime pulueris forma, granorum duorum ad scrupuli dimidii vsque pondus infantibus, adultis scrupuli, drachmae dimidiae, imo interdum integrae pondere, saccharo praecipue intertritum; sunt qui solutum in aqua et syrupo quodam edulcatum (v. DOEVEREN diff. de vermib. intest. Lugd. Bat. 1753. 4.), aut pilularum formam praefereunt.

Mira primo praestat, paucorum quamuis granorum pondere deglutitum in sanguinis fluxibus, praesertim iis, qui a relaxatione vasorum proficiscuntur (I. G. et PH. FR. GMELIN diff. de probato tutoque vsu interno vitrioli ferri factitii aduersus haemorrhagias spontaneas largiores. Tubing. 1763. 4. p. 6.7.), in mictu cruento (PH. FR. GMELIN l. m. c. p. 7.), et sanguinis ex vtero secessu, praesertim periculossimo illo, qui partus violentos, abortus, molae excretionem sequitur (PH. FR. GMELIN l. m. c. p. 7.).

At in aliis etiam morbis a nimia partium relaxatione oriundis, v. g. in pollutionibus cum nocturnis tum diurnis (PH. FR. GMELIN l. m. c. p. 7.), in diabete (Gött. gel. Anz. 1794. p. 126.), in chlorosi, in rhachitide (VEIRAC van de Kinkhoest p. 191.) egregiam opem tulit.

Principem denique hoc vitriolum interno vsu obtinet locum inter vermifuga; si aqua plurima solutum (drachma in aquae libra vna), et, si velis, edulcatum, ieiuno ventriculo sorbetur, non lumbricos (ascarides lumbricoides) modo necat (BOERHAAVE elem.

elem. chem. 2. p. 439.), et, vomitu ut plurimum (VAN SWIETEN Comment. in BOERHAAV. aphorism. de cognosc. et curand. morb. T. IV. §. 1371. p. 733.) expellit, sed ipsam taeniam (teste BOERHAAVE apud VAN DOEVEREN l. m. c.) expugnat.

PRAEPARATA.

Oleum vitrioli, v. supra.

Spiritus vitrioli, v. supra.

Colcothar vitrioli, *Caput mortuum vitrioli*, multis, praecipue post sollicitam elutionem *croci martis adstringentis* aut *Terrae vitrioli dulcis* nomine veniens, est vitriolum eo labore, quo oleum et spiritus vitrioli extorquetur, et aqua sua et plurima acidi parte orbatum, ita tamen, ut acidi fortissimi particula supersit, quae cum calcis ferreae praedominantis portione coniuncta salis adhuc indolem prae se fert, eiusque potentissime adstringentis, externo interdum usu veniens; ita feminam nimio sanguinis ex utero profluio ad incita vitae redactam linteo carpto, colcothare hoc aqua soluto humectato, aut pessarii more in altissimam sinus partem, quam assequi poterat, intruso, feliciter salvavit FR. HOFFMANN (Medicin. rational. system. T. IV. P. 2. p. 120. 121.).

Tinctura martis adstringens, *Tinctura ferri vitriolata*, paratur ex spiritu vini, qui colcothari superfusus superstitis salis aliquid extrahendo, et aureum tinctum, et virtutem roborantem acquisivit; quodsi paretur cum spiritu vini gallico, principio adstringente ligni querni foeto, exurgit tinctura nigra (*Tinctura martis slyptica*).

Tinctura

Tinctura martis e vitriolo Zwoelfferi, ex vitriolo ferri et terra foliata tartari, aqua cinnamomi et spiritu vini solutis, parata, notis et virtutibus reliquarum martis tincturarum gaudens.

Tinctura martis aperitiua tartarifata Ludovici, ex vitriolo ferri et cremore tartari, aqua cinnamomi et spiritu vini solutis, confecta, ad praecedentem accedens.

Tinctura martis helleborata, ex mox praecedente, octava extracti hellebori nigri parte impraegnata, nata, a I. A. WEDEL (diff. praef. E. H. WEDEL de tinctura martis helleborata. Ienae. 1695. 4.), in turbato et suppresso fluxu muliebri, malo hypochondriaco, melancholia, febribus intermittentibus quartanis commendata, dosi guttarum quadraginta ad sexaginta eo fine exhibita.

Sal colcotharis, Sal vitrioli, Sal vitrioli vomitorium, Gilla Theophrasti, Gilla Paracelsi, Gilla vitrioli, sal album, vel flavescens, acre, acidulum, austerum, aquae ope ex colcothare vitrioli extractum, neque tamen ex mero ferri cum vitrioli acido connubio natum, sed, quum parando vitrioli oleo minus purum vulgo adhibeatur acidum, terrae aluminosae, zinci et potissimum cupri particulis contaminatum, hinc vomitum excitandi virtute pol-
lens, eaque fere sola apud Medicos iam dudum (PENOT Theophrast. Vademecum. Magdeb. 1607. p. 118. ANGELVM SALAM oper. medico-chym. Francof. 1647. p. 498. POTERIVM opera cum annotat. FR. HOFFMANNI Francof. 1698. p. 540.) celebre, et

K

in

in apoplexiae (QVERCETANVS tetrad. capit. affect. p. 153. PLATNER ars medendi §. 385.) ac catarrhi suffocatiui (PLATNER l. c. §. 433. 700. SCHVLZE praelect. in dispensat. Brandeburgic. p. 169.) accessibus, qui velox auxilium postulant, in comate et sopore, pueros interdum a ventriculo nimis obruto afficiente (RIVERIVS Oper. Francof. 1674. p. 203. PLATNER l. c. §. 375.), a scrupulo dimidio ad drachmam dimidiam vsque cum successu exhibitum, licet ob inconstantem partium, quibus componitur, proportionem, minus fidum sit medicamentum: Ab ANGELO SALA (l. c. p. 498.), QVERCETANO (l. c. p. 153.), et PENOTO (l. c. p. 118.) in debellanda quoque epilepsia adhibitum.

Pilulae benedictae Fulleri, ex aloë, fenna, assa foetida, galbano, myrrha, vitriolo, croco, macere, oleo succini, et syrupo de artemisia conflatae, in vteri infarctibus et mensium obstructione inueterata potentissimae (HERSANT journal de medecine, chirurgie, pharmacie. à Paris. T. LXVI. 1786. Jan.).